

Pregled in analiza politik, ki določajo položaj slovenščine nasproti angleščini in drugim tujim jezikom v visokem šolstvu in znanosti

Franc Marušič in Rok Žaucer
Univerza v Novi Gorici

1	Uvod.....	1
2	Pregled in analiza politik na visokošolskih ustanovah.....	7
2.1	Pregled in analiza politik na visokošolskih ustanovah – analiza spletnih strani.....	7
2.2	Pregled in analiza politik na visokošolskih ustanovah – vprašalnik.....	13
3	Pregled in analiza politik na znanstveno-raziskovalnih ustanovah.....	22
3.1	Pregled in analiza politik na znanstveno-raziskovalnih ustanovah – pregled spletnih strani in pravilnikov.....	22
3.2	Pregled in analiza politik na znanstveno-raziskovalnih ustanovah – vprašalnik.....	24
4	Zaključek.....	30
	Viri.....	34
	Spletni viri.....	34
	Priloga A:.....	37
	Priloga B:.....	42

1 Uvod

Raziskovalna naloga, ki jo je naročilo Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije, izhaja iz Resolucije o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2007-2011 (ReNPJP0711), ki jo je sprejel Državni zbor RS na seji dne 7. maja 2007 in je objavljena v Uradnem listu RS št. 43/07¹. Omenjena Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko ugotavlja, da se vloga slovenščine kot praktično-sporazumevalnega jezika manjša. To vsekakor ni posledica pravnega statusa slovenščine v Sloveniji, saj se zdi, da je ta zgledno urejen s številnimi zakoni in predpisi, nenazadnje pa tudi že z ustavo. Vseeno se predvsem zaradi evropskega povezovanja pa tudi globalizacije na splošno slovenščino izriva iz nekaterih področij rabe, mednje gotovo spadata prav visoko šolstvo in znanost. Za znanost se tipično pravi, da ne pozna meja, saj relevantnost znanstvenih dognanj praktično nikoli ni omejena na le eno kulturno oz. jezikovno področje, zaradi česar ima znanost tudi že dolgo tradicijo naddržavnega sodelovanja znanstvenikov.

Področji znanosti in visokega šolstva se pogosto odvijata na istih ustanovah – univerzah (in samostojnih fakultetah), kjer nosilci opravljajo tako pedagoško kot znanstveno-raziskovalno dejavnost. Hkrati se vsaj podiplomski študenti izobražujejo tudi v okviru inštitutov, kar področji združuje tudi izven univerz. In nenazadnje sta področji združeni upravno-politično, pod skupnim ministrstvom (Ministrstvo za visoko šolstvo in znanost). Znanost in visoko šolstvo sta torej neizbežno tesno ali kar neločljivo povezana. A kar se položaja slovenščine tiče, gre vendarle za dve ločeni področji, saj pride v okviru visokega šolstva vprašanje izbire jezika oziroma vprašanje položaja slovenščine nasproti drugim jezikom najbolj do izraza v pedagoškem procesu, v okviru znanosti pa v kontekstu komunikacije z drugimi akterji v obči

¹ Dosegljivo tudi na: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200743&stevilka=2355>

znanstveno-raziskovalni sferi. Zato ta raziskava vsaj v grobem pristopa k pregledu položaja slovenščine v dveh ločenih delih, v delu, ki obravnava položaj slovenščine v pedagoški dejavnosti visokošolskih ustanov, in v delu, ki obravnava položaj slovenščine v nepedagoški znanstveno-raziskovalni dejavnosti.²

Pri vprašanju jezika znanosti in jezika na univerzah si v Sloveniji nasproti stojita dve često precej nasprotujoči si strani, ki sta v grobem ločeni tudi glede na pripadnost znanstvenim področjem. Naravoslovci, ki so pri predstavljanju znanstveno-raziskovalnih rezultatov in pri mednarodnem sodelovanju in izmenjavah tipično bolj navezani na tujino, trdijo, da bi morali pri vprašanju jezika v znanosti preprosto sprejeti angleščino kot mednarodni jezik znanosti, vsaj do neke mere pa posledično tudi spustiti angleščino v visoko šolstvo. Na drugi strani humanisti često trdijo ravno nasprotno, da slovenščine ne kot jezika znanosti ne kot učnega jezika visokega šolstva ne bi smeli opustiti, saj bo to prvi korak k izgubi jezika. Seveda to nista edini možnosti ampak le skrajna pola, med katerima obstaja celoten spekter vmesnih možnosti, često pa je različen tudi odnos do angleščine v znanosti in angleščine kot učnega jezika visokega šolstva. Če pogledamo le jezik, v katerem izhajajo znanstvene revije v Sloveniji, vidimo, da imamo revije, ki objavljajo članke samo v angleščini (e.g. Strojniški vestnik – Journal of Mechanical Engineering), revije, ki izdajajo članke tako v slovenščini kot v angleščini (e.g. Tekstilec), revije, ki izdajajo članke v slovenščini, angleščini in še kakem tujem jeziku (e.g. Acta agriculturae Slovenica, Zgodovinski časopis), ter revije, ki načeloma objavljajo le v slovenščini (e.g. Jezik in slovstvo, Jezikoslovni zapiski, Argo – časopis slovenskih muzejev).

Ta napetost med dvema pristopoma k jezikovni politiki v znanosti seveda ni nikakršna slovenska posebnost, najdemo jo takorekoč po celem svetu. Povsod so ljudje, ki zagovarjajo angleščino kot edini jezik znanosti in tudi kot učni jezik na univerzah, in povsod so ljudje, ki trdijo, da bi bila izkjučna uporaba angleščine že samo v znanosti, brez pedagoškega dela visokega šolstva, lahko škodljiva za razvoj domačega jezika (prim. npr. prispevke v Carli in Ammon 2008 in v Humar in Žagar Karer 2010).

Če odmislimo pedagoški proces na visokošolskih ustanovah, je vprašanje jezika v znanosti na nek način celo enostavno. Osrednji cilj znanosti je načeloma jasen in skupen vsem znanstvenikom tako v Sloveniji kot po svetu, namreč odkrivanje zakonitosti narave, okolja, človeka ter širjenje znanja oziroma vednosti o tem. Če je tako, je seveda jasno, da bomo ta cilj lažje dosegali, če bomo sodelovali z znanstveniki s celega sveta in če bo vsakemu znanstveniku na voljo kar največ znanstvenih metod in rezultatov, neglede na to, kje in v kakšnem kontekstu so bili doseženi in kje in v kakšnem kontekstu so zbirali podatke, na katerih so doseženi rezultati in razvite metode osnovani. Tu torej sicer ni mišljeno nujno dejansko sodelovanje na skupnih projektih, temveč predvsem izmenjava znanja, dognanj, rezultatov. A to se najhitreje in najbolj nemoteno vrši, če uporabljamo en sam jezik. Mogoče ne le najhitreje in najlažje, ampak je za dosego takega cilja to sploh edina možnost: izmenjava, kjer bi vsi uporabljali vsak svoj jezik, bi bila praktično nemogoča. Če uporabo slovenščine zahtevamo v Sloveniji, z enako pravico zahtevajo rabo italijanščine v Italiji, češčine na Češkem, estonščine v Estoniji itd. Ne moremo namreč pričakovati, da bi morali vsi ostali znanstveno komunicirati v enem, njim nedomačem jeziku, zato da nam za branje tujih znanstvenikov ne bi bilo treba uporabljati nešteti jezikov, in da bi hkrati mi lahko znanstveno komunicirali v slovenščini. Ker pa je znanost deloma vendarle neločljiva tudi od pedagoškega procesa na visokošolskih ustanovah, je stvar vendarle bolj kompleksna.

Vprašanje jezika na univerzah oziroma drugih visokošolskih ustanovah je namreč precej manj jasno. Na eni strani je sicer res, da je univerza prostor, kjer se znanost poučuje,

² Raziskava se osredotoča na trenutno stanje v Sloveniji; zgodovinskega vidika in primerjave s stanjem drugod po svetu ne podaja.

zato bi preko tega lahko rekli, da iz trditve, da je jezik znanosti angleščina, sledi, da bo tudi jezik univerz angleščina. Vendar po drugi strani univerza ni le prostor, kjer se znanost predaja naprej oz. kjer se študente izobražuje, da ti postanejo znanstveniki. Nasprotno, od vseh študentov se jih le majhen delež odloči nadaljevati kariero kot znanstvenik in od vseh študentov jih le majhen del (doktorske študente) sploh res učimo znanosti. Če torej tipičnih študentov na univerzi ne izobražujemo, da bi postali znanstveniki, temveč da bi v Sloveniji kvalitetno opravljali raznorazna neznanstvena dela, je znanje angleščine manj pomembno od znanja slovenščine, hkrati pa zgolj dejstvo, da se na univerzi v manjšem delu izobražuje tudi znanstvenike, verjetno ne upravičuje, da bi imeli samo kot "kolateralno škodo" znanosti vse visokošolsko izobraževanje preprosto v tujem jeziku.

Pri znanosti je torej vsaj s funkcionalnega vidika znanosti odločitev glede jezikovne politike po svoje lahko jasna: namreč če je cilj znanosti tak, kot je bil predstavljen zgoraj, je deloma nekontroverzno, da je vsaj v zajetnem delu večine znanstvenih področij smiselno komunicirati v lingui franci – vprašanje je potem lahko le, čemu, če čemu, se kot država, kjer je (kar zadeva celotno področje Slovenije) uradni jezik slovenščina, s tem odrekamo in kako lahko to nadomestimo. V izhodišču pa bi morali enako postopati pri odločitvi o jezikovni politiki visokega šolstva, torej preden se odločamo, kaj je smiselna jezikovna politika za visokošolske zavode, se moramo vprašati, kakšna je naša vizija visokošolskih zavodov, kakšno vlogo naj opravljajo v naši družbi. Delno na to vprašanje že odgovarja osnutek nacionalnega programa visokega šolstva 2011-2020, objavljen pod naslovom Držna Slovenija – Slovenija, družba znanja, Nacionalni program visokega šolstva 2011-2020³, jasnega odgovora pa vendarle ne daje, saj vlogo neposredno opiše zelo na splošno (štiristavčni odstavek "Vloge visokega šolstva", str. 4), potem pa se hitro loti konkretnih ukrepov. Če je uradni jezik v Sloveniji slovenščina, če se predvideva, da bo tudi v nadaljnje prevladujoč jezik ostal slovenščina in če je cilj visokošolskega izobraževanja izobraževanje državljanov Republike Slovenije, da bodo ti uspešno odgovarjali na zaposljivostne potrebe Slovenije, je vprašanj o izbiri jezika manj. V takem primeru je namreč kot jezik visokošolskega izobraževanja gotovo edino smiselno uporabljati slovenščino (in na dvojezičnih območjih jezik manjšin), kakršen koli svetovni jezik pa uporabljati kvečjemu kot premostitveni jezik v primerih, ko predvideni predavatelj (še) ne zna slovensko, oziroma v primerih, ko na naši ustanovi gostuje kak tujec (popestritev predavanj s predavatelji z drugih univerz, tudi tujih, je vedno dobrodošla). Če pa je ideja univerzo postaviti na »svetovno tržišče znanja«, kjer bi tekmovala z drugimi univerzami za študente s celega sveta, je seveda smiselno na univerzi uvesti kot jezik poučevanja nek svetovni jezik. Pri tem pa nikakor ni nujno, da se ena ali druga usmeritev sprejme kot usmeritev za vse visokošolske ustanove, in dejansko imamo v Sloveniji tudi glede tega prisoten celoten spekter. Državne visokošolske ustanove (in v manjši meri visokošolske ustanove, ki opravljajo javno dejavnost) so pri tem malo bolj omejene, saj njihovo delovanje precej bolj določajo zakoni. Imamo pa poleg državnih tudi precej privatnih visokošolskih ustanov, od katerih so nekatere (npr. International Executive Development Center – Bled School of Management) povsem eksplicitno in zavestno usmerjene v izobraževanje študentov s celega sveta, kar posledično pomeni, da se vsaj nekateri njihovi programi v celoti izvajajo v angleščini. Po eni strani so to stvari, ki bi jih lahko določila vsaka univerza zase, ko bi se odločila, kakšna univerza želi postati. Po drugi strani je logično, da želi imeti država – vsaj kadar izobraževanje financira – vsaj malo nadzora nad porabo sredstev. Vendar se je potem treba odločiti, ali visokošolskemu izobraževanju v Sloveniji določiti eno samo vlogo in druge vrste visokega šolstva onemogočiti, ali eno samo vlogo določiti samo javno financiranemu visokošolskemu izobraževanju v Sloveniji in privatno financirano visokošolsko izobraževanje

³ Dosegljivo na:

http://www.mvzt.gov.si/fileadmin/mvzt.gov.si/pageuploads/pdf/odnosi_z_javnostmi/8.9.10_NPVS.pdf

pustiti, da si samo določi vlogo, ali pa za visokošolsko izobraževanje v Sloveniji določiti več različnih vlog in potem za različne vloge določiti, ali pa ne, različne programe financiranja.

Vprašanje jezika v visokošolskih ustanovah se pojavlja v Resoluciji o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2007-2011 (ReNPJP0711) na več mestih. Spodaj so navedena ta mesta, na dnu seznama pa so na kratko komentirana.

- **1. cilj:** Za popolnejše in trdne predpise o jezikovni rabi
 - o **ukrep b):** Nasprotovanje nadaljnjemu izrivanju slovenščine iz področnih zakonov in programov. Naloga: odločno vztrajanje pri zakonskem pogojevanju rabe tujega učnega jezika v visokošolskem izobraževanju z vzporednim izvajanjem istih študijskih programov v slovenščini in z neizpodbitno pravico slovenskih študentov do opravljanja izpitov in drugih obveznosti v slovenščini.
- **10. cilj:** Za utrditev slovenščine v slovenskem visokem šolstvu in znanosti
 - o **ukrepa a) in b):** Izdelava skupne zasnove predmeta »strokovno-znanstvena zvrst knjižne slovenščine« ... Potrditev in postopna vpeljava študijskega predmeta »strokovno-znanstvena zvrst knjižne slovenščine« v visokošolske študijske programe.
 - o **ukrep c):** Izdajanje visokošolskih učbenikov v slovenščini.
 - o **ukrep č):** Pogojevanje izvajanja študijskih programov v tujih jezikih z vzporednim izvajanjem istih programov v slovenščini.
 - o **ukrep d):** Zagotovitev rabe slovenščine pri opravljanju izpitov ter izdelavi in obrambi diplomskih in doktorskih del.
 - o **ukrep f):** Zagotovitev zadostnih zmogljivosti za izvajanje tečajev slovenščine za tuje študente na vseh visokošolskih zavodih.
 - o **ukrep h):** Okrepitev motivacije za objavljanje znanstvenih dognanj v slovenščini in za nastopanje v slovenščini na mednarodnih prireditvah v Sloveniji.
 - o **ukrep i):** Prispevek k razvoju in uveljavljanju slovenskega strokovno-znanstvenega jezika kot eno izmed meril pri podeljevanju Zoisove in Puhove nagrade.

Nabor ukrepov pravzaprav ni zelo obsežen, ukrepi so hkrati pogosto zelo specifični, zato bi vse skupaj načeloma moralo biti relativno lahko in hitro izvedljivo. Res je sicer, da se ukrepi razlikujejo po predvidenem financiranju in po nosilcih in izvajalcih; na eni strani imamo ukrepe, katerih izvajalci so posamezniki oziroma posamezniki v povezavi z založbami ali univerzami, naprimer ukrep 10.c, na drugi strani pa strogo zakonske ukrepe, ki naj jih izvedla država, naprimer ukrep 10.d. Vendar ta razlika sama po sebi ni razlog za upočasnjeno izvajanje, še posebej pri ukrepih, ki naj bi jih izvedla država.

Vseeno se vsaj v nekaterih primerih očitno že tu zatakne, kot npr. pri ukrepu 10.d, ki je imel kot rok postavljen leto 2008 in ki v Zakonu o visokem šolstvu še ni upoštevan, kljub temu da je bilo k slednjemu po sprejetju ReNPJP0711 (7. 3. 2007) sprejetih že več sprememb in dopolnitev, zadnje 20. 10. 2009, a ukrepa iz 10.d med spremembami ni bilo.

V ukrepih najdemo tudi nekaj podvajanja oziroma morebitne odvečnosti. To se kaže naprimer pri ukrepih 10.č in 10.d (podobno dve nalogi znotraj ukrepa 1.b), kajti ob doslednem upoštevanju ukrepa 10.č bi študentje, ki tujega jezika ne bi želeli uporabljati, pač vpisali isti študij v slovenščini. Tistim pa, ki bi izbrali študij v tujem jeziku, verjetno tudi opravljanje izpitov v tem jeziku ne bi bilo problematično (seveda ob predpostavki, da se na izpitu ne ocenjuje znanja jezika temveč znanje vsebine predmeta).

Nadalje pri nekaterih ukrepih ni čisto jasno, kakšna logika naj bi jih motivirala. Če univerze za določen predmet najamejo tujca, je to verjetno zato, ker slovensko govorečega strokovnjaka za to področje ni na dosegu ali ker je izbrani tujec boljši kandidat od tistih slovensko govorečih kandidatov, ki so univerzi na dosegu. Če zaupamo univerzam, je izbira tujih sodelavcev pogojena s povečevanjem kakovosti študijskega programa. V primeru, ko boljšega slovensko govorečega kadra ni na voljo, pa se ne zdi smiselno pogojevati študija oz. dela študija v tujem jeziku z vzporednim študijem oz. delom študija v slovenščini, saj bo ta, ker ga bo izvajal slovensko govoreči a v konkretnem primeru manj kvalitetni kader, hočeš nočeš manj kvaliteten. In prav gotovo za slovenščino ni slabše reklame, kot sta vzporedna programa, od katerih se kvalitetnejši izvaja v angleščini, slabši pa v slovenščini. (Res je sicer, da gotovo ne drži, da bi univerze vedno uvajale angleščino le zaradi pomanjkanja kadra, saj v določenih primerih tudi slovenski predavatelji želijo predavati v angleščini; a načeloma bi to moralo biti ločeno vprašanje, na katero naj se odgovor išče v kontekstu zgoraj omenjene izhodiščne dileme, namreč kakšne univerze želimo imeti oz. kaj naj bo pri nas cilj oz. smisel univerze.)

Nekaj načel, ki neposredno zadevajo status slovenščine napram tujim jezikom v visokem šolstvu, je zapisanih tudi v že omenjenem osnutku nacionalnega programa visokega šolstva 2011-2020. Vendar tudi glede teh načel ta dokument ni zelo ekspliciten. Za leto 2011 naprimer predvideva spremembo Zakona o visokem šolstvu⁴ (z uveljavitvijo ukrepa od leta 2012), tako da se bo poučevanje “lahko izvajalo tudi v tujih jezikih, odločitev o tem bo prepuščena visokošolskim institucijam”, da bo “vsaka slovenska visokošolska institucija oblikovala nabor študijskih programov, ki jih bo ponujala v tujih jezikih za tuje študente” in da “bodo lahko visokošolske institucije izvajale študijski proces v tujih jezikih”. Dikcija tu po naši presoji omogoča tako interpretacijo, da bo šlo pri programih v tujih jezikih lahko le za programe, ki podvajajo programe v slovenskem jeziku, kot tudi interpretacijo, da bo šlo za programe, ki so namenjeni tujcem, ni pa nujno, da podvajajo program v slovenščini. (Stara Resolucija o nacionalnem programu visokega šolstva RS 2007-2010⁵ je bila tu jasna: “To bo mogoče doseči, če bodo visokošolski zavodi odbrane najboljše programe sočasno ponudili tudi v angleškem jeziku.”) Ob takem branju pa si ta osnutek nacionalnega programa, katerega veljavnost naj bi se, če bo s tako dikcijo sprejet, vsaj za eno leto časovno prekrivala z že sprejeto ReNPJP0711, nasprotuje s cilji ReNPJP0711, težko pa si predstavljamo, da kaj takega ne bi bilo navzkriž tudi s prihodnjo resolucijo o nacionalnem programu za jezikovno politiko, ki naj bi bila pripravljena za obdobje 2012-2016.

V kontekstu internacionalizacije znanosti in visokega šolstva, pa tudi v kontekstu omogočanja tujejezičnega izvajanja visokošolskih programov, Osnutek nacionalnega programa visokega šolstva 2011-2020 omenja tudi namero po pritegnitvi večjega števila tujih strokovnjakov za poučevanje in raziskovanje na slovenskih visokošolskih ustanovah. A če naj to velja za ustanove, ki nudijo javno financirano dejavnosti v okviru javne službe, se postavlja vprašanje, če tega vsaj do neke mere ne preprečuje Uredba o potrebnem znanju slovenščine za posamezne poklice oziroma delovna mesta v državnih organih in organih samoupravnih lokalnih skupnosti ter pri izvajalcih javnih služb in nosilcih javnih pooblastil⁶, ki tovrstne zaposlitve pogojuje ne le z znanjem slovenščine, ampak celo z najvišjo od treh predvidenih stopenj znanja slovenščine.

Nadalje ni zelo jasno, kakšno težo naj se pripisuje dokumentu Drzna Slovenija – Slovenija, družba znanja, Nacionalni program visokega šolstva 2011-2020 tudi neglede na potencialno navzkrižnost z ReNPJP0711 in prihodnjo resolucijo o nacionalnem programu za

⁴ http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r02/predpis_ZAKO172.html

⁵ <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200794&stevilka=4694>

⁶ <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200822&stevilka=776>

jezikovno politiko; ne le, da gre pri Držni Sloveniji šele za osnutek, vplivnost takih dokumentov je vprašljiva tudi na podlagi izkušenj z resolucijami, čigar ciljno obdobje se prav zdaj izteka. Kot je bilo že omenjeno, naprimer ukrep 10.d iz ReNPJP0711, ki je imel kot rok postavljen leto 2008, v Zakonu o visokem šolstvu še ni upoštevan, kljub temu da je bilo k slednjemu po sprejetju ReNPJP0711 (7. 3. 2007) sprejetih že več sprememb in dopolnitev, zadnje 20. 10. 2009; pri čemer tu omenjamo le en konkreten člen, ki se neposredno dotika te raziskave, medtem ko je ukrepov iz ReNPJP0711, ki po vsaj zaenkrat ostajajo neuresničene, pravzaprav ogromno in postavljajo zavezanost k ukrepom podobnih resolucij pod precejšen vprašaj (prim. tudi Ljubljansko izjavo o rabi slovenskega jezika v visokošolskih ustanovah v Sloveniji z namenom ohranjanja jezikovne raznolikosti v Evropski uniji⁷).

Za konec uvoda omenimo še, da morda ni povsem jasen oziroma neproblematičen tudi doseg določil Zakona o visokem šolstvu (ZViS). ZViS namreč glede uporabe slovenščine precej eksplicitno pravi, da je jezik poučevanja slovenščina, za študijske programe, ki se izvajajo kot javna služba, pa so eksplicitno dopuščene tri izjeme. V tujem jeziku se namreč lahko izvaja študijski program tujih jezikov, deli študijskih programov, če pri njihovem izvajanju sodelujejo gostujoči visokošolski učitelji iz tujine ali je vanje vpisano večje število tujih študentov, in študijski programi, če se ti programi na visokošolskem zavodu izvajajo tudi v slovenskem jeziku. In ob teh določilih po našem razumevanju ZViS pokriva tudi delovanje javnega zavoda, ki je v razvidu visokošolskih zavodov, izvaja pa vsaj delno javno financiran skupni program s kakšno tujo ustanovo ali pa celo samostojni program v tujini. Ampak če je tako, potem slovenski visokošolski zavodi niti skupnih študijskih programov ne morejo izvajati povsem v tujem jeziku, mogoče pa ne celo tudi študijev, ki bi jih npr. slovenske univerze v celoti izvajale v tujini (saj si vsaj minimalni prisotnosti javnih financ pri javnih visokošolskih ustanovah zaradi skupnih služb skoraj ne da predstavljati, tudi če se program v celoti izvaja v tujini). Sicer ZViS v 33.b členu pravi tudi, da "za skupne študijske programe visokošolski zavodi, poleg določb tega zakona, upoštevajo tudi merila za oblikovanje in sprejemanje skupnih študijskih programov, ki jih sprejme Svet Republike Slovenije za visoko šolstvo", ampak vsaj nam ni uspelo najti/pridobiti kakršnih koli meril Sveta RS za visoko šolstvo (za še preden ga je v letu 2010 nadomestila Nacionalna agencija RS za kakovost v visokem šolstvu), ki bi izničevala to določilo ZViS-a. Pri čemer je pri določilih glede skupnih študijskih programov in glede programov, ki bi jih slovenske univerze v celoti izvajale v tujini, treba upoštevati tudi dejstvo, da bi morali ti programi poleg določil Slovenije seveda upoštevati tudi določila države oziroma držav, kjer se taki programi izvajajo/tudi hkrati izvajajo.

V nadaljevanju je poročilo v grobem razdeljeno na dva dela. V prvem delu (sekcija 2) se – predvsem s stališča pedagoškega procesa – osredotočamo na položaj slovenščine na visokošolskih ustanovah, najprej s pomočjo spletnih strani (sekcija 2.1), nato pa še z analizo vprašalnika (sekcija 2.2). V drugem delu (sekcija 3) na isti način obravnavamo nepedagoške znanstveno-raziskovalne ustanove, tj. inštitute, torej najprej s pomočjo spletnih strani (sekcija 3.1), nato pa še z analizo vprašalnika (sekcija 3.2). V sekciji 4 je vse opisano povzeto in podan zaključek.

⁷ <http://bos.zrc-sazu.si/knjige/Nacionalni%20jeziki%20v%20visokem%20%C5%A1olstvu.pdf>

2 Pregled in analiza politik na visokošolskih ustanovah

Prvi del raziskave je posvečen vprašanju položaja slovenščine v pedagoškem procesu, kamor spada vprašanje izbire jezika predavanj, uporaba jezika na izpitu, uporaba jezika pri pisanju diplomskih, magistrskih in doktorskih del, razpoložljivost učbenikov v slovenskem jeziku, tečajev slovenščine za tuje študente in sodelavce itd. V tem kontekstu očitno posebnost predstavljajo študiji tujih jezikov, kjer običajno skoraj celoten program poteka v tujem jeziku, saj študij vsaj enega od svojih ciljev deli tudi z jezikovnimi tečaji. Študiji tujih jezikov so kot izjema navedeni tako v Zakonu o visokem šolstvu (ZViS) kakor tudi v statutih vseh treh državnih univerz, torej vseh slovenskih univerz, ki izvajajo študije tujih jezikov.

2.1 Pregled in analiza politik na visokošolskih ustanovah – analiza spletnih strani

2.1.1

Pri pregledu in analizi položaja slovenščine nasproti tujim jezikom v visokem šolstvu bomo preverjali teorijo, se pravi predpise, ki uravnavajo rabo jezika, vsaj posredno pa tudi prakso. Če namreč predpisi rabo tujih jezikov dovoljujejo, to še ne pomeni, da se tuji jeziki tudi uporabljajo, saj se jim lahko profesorji oz. vodstvo konkretne ustanove izogiba. In obratno, če predpisi rabo tujih jezikov omejujejo, to še ne pomeni, da se tuji jeziki tudi dejansko ne uporabljajo.

ZViS je glede uporabe slovenščine precej ekspliciten, saj pravi, da je jezik poučevanja slovenščina. Za študijske programe, ki se izvajajo kot javna služba, so eksplicitno dopuščene izjeme, ob tem pa ostaja nejasno, ali ista določila o učnem jeziku veljajo tudi za programe, ki se ne izvajajo kot javna služba.

Vse štiri slovenske univerze imajo v svojem statutu določeno, da je učni jezik slovenščina. Vse tri državne univerze imajo nadalje dopisane izjeme, ki jih predvideva že ZViS. To so študiji tujih jezikov ter študijski programi, ki so znotraj iste ustanove ponujeni tudi v slovenskem jeziku. Enako kot v ZViS imajo zapisano tudi določilo, da se deli študijskih programov lahko izvajajo v tujem jeziku, če pri njihovem izvajanju sodelujejo gostujoči visokošolski profesorji ali študenti iz tujine ali če je vanje vpisano večje število tujih študentov, pri čemer velja dodati – sicer ne nujno kot nekaj negativnega – da nikjer ni opredeljeno, kaj 'večje število' pomeni (če bi opredelitev obstajala, bi bil verjetno bolj smislen delež kot pa absolutno število). Tako določilo imajo po večini tudi samostojni visokošolski zavodi, npr. Evropska pravna fakulteta v Novi Gorici - EVPFvNG, Fakulteta za podjetništvo - Gea College, Fakulteta za informacijske študije imajo to določilo v statut prevzeto vključno z ZViS-ovimi izjemami. So pa med samostojnimi visokošolskimi zavodi tudi izjeme, npr. IEDC Poslovna šola Bled (IEDC = International Executive Development Center), kjer vse izobraževanje poteka izključno v angleščini. IEDC ima magistrske programe sicer akreditirane pri Svetu za visoko šolstvo RS, vendar očitno ne opravlja javne službe, saj programi niso koncesionirani, študentje pa za letno šolnino plačajo dostojno visoke zneske (23.000€ do 34.000€). IEDC v nadaljevanju obravnava ločeno.

2.1.2

Tudi kar se drugih določil tiče, so si vse štiri univerze in samostojni visokošolski zavodi (z izjemo IEDC) razmeroma podobni, saj je pri vseh določeno, da se diplome in magisteriji pišejo praviloma v slovenskem jeziku, da pa so možne izjeme, med katere spadajo primeri tujih študentov, tujih mentorjev oz. članov komisije in seveda tudi primer, ko se diplome in

magisteriji pišejo v okviru študija, ki se v celoti izvaja v tujem jeziku. Pri treh univerzah to poleg diplom in magisterijev velja tudi za doktorate, pri eni so doktorati iz tega izvzeti (glej spodaj).

Ljubljanska univerza dovoljuje v primeru neslovenskih diplom, magisterijev ali doktoratov angleščino, druge tuje jezike pa le, ko gre za študij tujega jezika.

Mariborska univerza dovoljuje pisanje diplome v katerem koli izmed uradnih jezikov Evropske unije, v izjemnih primerih pa očitno kar v katerem koli jeziku.⁸ Ta možnost je ob študentih na programih tujih jezikov dopuščena tudi študentom, ki so bili na mednarodni izmenjavi, ki imajo mentorja ali somentorja iz tujine ali ki so sami tujci. Taka ureditev se sicer po svoje zdi do tujih jezikov zelo egalitarna, si pa hkrati ni težko predstavljati, kako si lahko ustanova z njo zakomplicira delovanje. Ker UM aktivno išče tuje študente in jih vabi tudi s strani z informacijami, napisanimi v ruščini, bi pričakovali, da bodo imeli med študenti kar precej tujcev, katerih materni jezik ni angleščina. Kako bodo ocenjevali lastne diplome v estonščini, latvijščini, maltežanščini, pa morda že tudi v pri nas pogosteje govorjenih jezikih, kot je nizozemščini, ni jasno.

Univerza na Primorskem je glede diplom rahlo nejasna, saj (vsaj med javno objavljenimi pravilniki) nima pravilnika, ki bi urejal pisanje diplomskih nalog, četudi je tak pravilnik omenjen v statutu univerze (člen 112a). V pravilniku, ki ureja pisanje in zagovarjanje magisterijev, je dopuščena možnost pisanja magisterija »v tujem jeziku (praviloma angleškem ali italijanskem)«,⁹ za kar je potrebno nasloviti prošnjo na »pristojni organ članice«. Podobno na UP velja tudi za doktorat, ki naj bi bil praviloma tudi napisan v slovenščini, je pa tu poleg standardnih možnosti, vezanih na študenta ali mentorja iz tujine, dodana še možnost pisanja doktorata v italijanščini za kandidate, ki so slovenski državljani in pripadniki italijanske narodne manjšine.¹⁰ Zakaj je ta možnost zapisana le za doktorat, ni jasno. Ravno tako ni jasno, zakaj je na dvojezičnem območju možnost pisanja doktorata v italijanščini dopuščena samo pripadnikom narodnostne manjšine. Jezikovno relevantno je tudi določilo iz četrtega člena istega pravilnika, ki pravi, da kadar se zagovor in vsi postopki disertacije vršijo v tujem jeziku, senat fakultete lahko zahteva prevod poročila člana komisije oziroma zapisnika zagovora doktorata v slovenski jezik.

Med pravilniki Univerze na Primorskem smo našli tudi na *Navodila za izvajanje študijskih programov v tujem jeziku*,¹¹ ki vsebuje tudi postavko z naslovom "Plačilo učiteljev oziroma upoštevanje pedagoške ure, izvedene v tujem jeziku, v okviru pedagoške obremenitve visokošolskega učitelja oz. sodelavca", kjer je zapisano naslednje: "Pedagoška ura, izvedena v tujem jeziku, razen v primerih, ko gre za izvajanje predmetov oz. programov tujih jezikov, se izvajalcu praviloma plača po višji postavki kot pedagoška ura, izvedena v slovenskem jeziku." S kakšno motivacijo so na UP do tega določila prišli, nam ni znano. Možno bi bilo, da so hoteli v želji po internacionalizaciji dvigniti plačilne postavke za gostujoče tuje predavatelje; možno bi bilo, da se jim zdi predavanje njihovih predavateljev v tujem jeziku pač zahtevnejše in zato vredno večje plačilne postavke; možno bi bilo, da so hoteli svoje predavatelje z višjimi plačilnimi postavkami spodbuditi k predavanju v tujih jezikih in s tem povečati internacionalnost ustanove. Če je mišljeno, da bi višje plačilne postavke za predavanja v tujem jeziku veljala za UP-jeve domače predavatelje, je to vsekakor vse prej kot v duhu ReNJP0711; v luči 8. člena ZViS, ki poučevanje v tujem jeziku – vsaj kadar se vzporedno ne izvaja isti program še v slovenščini in kadar v študij ni vpisano večje

⁸ Pravilnik o izdelavi diplomskih del vseh stopenj študija v tujem jeziku na UM (<http://www.uni-mb.si/povezava.aspx?pid=5701>).

⁹ http://www.upr.si/fileadmin/user_upload/akti/Pravilniki_UP/Pravilnik_o_zagovoru_magistrskega_dela.pdf

¹⁰ http://www.upr.si/fileadmin/user_upload/akti/Pravilniki_UP/20060111Pravilnik_dr_disertacija.pdf

¹¹ http://www.upr.si/fileadmin/user_upload/akti/Akti_UP/Navodila_UP/2008022604_Navodila-za-izvajanje-prog-v-tujem-jeziku.pdf

število tujih študentov – dovoljuje le gostujočim visokošolskim učiteljem iz tujine, se to sicer ne zdi verjetno. Vendar hkrati to še vedno pomeni, da bi tudi domači predavatelji npr. ob vzporednem izvajanju programa v slovenščini in tujem jeziku za predavanja iste snovi v tujem jeziku prejeli več kot za predavanja v slovenščini, kar je najmanj proti duhu ReNPJP0711, saj bi vsaj finančno aktivno vzpodbujalo domače predavatelje za izogibanje slovenskim različicam predavanj in za iskanje čim več predavanj v tujem jeziku. In nenazadnje se tudi, če je bilo določilo mišljeno le za gostujoče predavatelje iz tujine, le-to zdi diskriminatorno, saj je, kot rečeno, poučevanje v tujem jeziku – vsaj kadar se vzporedno ne izvaja isti program še v slovenščini in kadar v študij ni vpisano večje število tujih študentov – po 8. členu ZViS-a dovoljeno le gostujočim visokošolskim učiteljem iz tujine, kar z drugimi besedami pomeni, da so domači predavatelji že zaradi svoje domačnosti obsojeni na nižji zaslužek; je pa morda taka politika v duhu osnutka nacionalnega programa visokega šolstva 2011-2020, ki poziva k internacionalizaciji univerz.

Izmed samostojnih visokošolskih zavodov je nekaj posebnega IEDC, kjer se, kot že rečeno, vse odvija v angleščini, pri določilih o jeziku doktoratov pa izstopa tudi Univerza v Novi Gorici, kjer je situacija na doktorskem študiju ravno obratna kot na ostalih treh univerzah. Kakor je zapisano v UNG-jevih študijskih pravilih tretje stopnje,¹² se doktorati na UNG praviloma pišejo v angleščini, v slovenščini pa je dovoljeno pisati doktorate le, če so izpolnjeni določeni pogoji. Nasprotno je v študijskih pravilih prve in druge stopnje določeno, da se pri izpitih, predstavitev in zagovorih diplom oz. magisterijev uporablja slovenščina, drug jezik pa le, če tako odloči senat fakultete. Diplome v tujem jeziku predvidevajo tudi samostojni visokošolski zavodi, večinoma v obsegu, ki ga predvideva zakon. Izjema je morda Gea College, ki izvaja program, ki je v celoti v angleščini in na katerem tako tudi pisanje diplome poteka v angleščini, a hkrati ustanova ta program (skladno z ZViS-om in v duhu ReNPJP0711) vzporedno izvaja tudi v slovenščini.

2.1.3

Na svojih spletnih straneh imajo visokošolske ustanove dodatne informacije o jeziku študija, predvsem na straneh, ki so namenjene tujim študentom. Spodaj sledi pregled tujih strani vseh štirih slovenskih univerz in nekaj samostojnih visokošolskih inštitucij s komentarji določil, ki so vezana na učni jezik.

Univerza v Ljubljani ima na svojih straneh v angleščini na voljo ogromno informacij. Je edina slovenska univerza, ki ima v angleščino preveden celoten statut univerze. Znotraj statuta se najdejo tudi določila o jeziku diplome, magisterija in doktorata ter še nekaj drugih določil, ki bi lahko spadala tudi v poseben študijski pravilnik oz. pravilnik za pisanje diplome. Poleg statuta ima UL v angleščino prevedene vse predstavitvene strani ter nekaj dodatnih informacij, ki so potencialno relevantne za tuje študente, iskalce zaposlitve, vlagatelje, ocenjevalce itd., kot so strategija razvoja UL, poslanstvo UL, etični kodeks itd. Posebej so izpostavljena tudi prevedena pravila ocenjevanja, ki naj bi bila le povzetek relevantnih točk statuta.¹³ V okviru angleških spletnih strani je posebna stran posvečena tudi jeziku poučevanja ("Language of tuition"), kjer precej eksplicitno piše, da je jezik poučevanja na UL slovenščina, da je to jezik vaj in predavanj in da se morajo tuji študenti slovenščine naučiti, saj je to tudi jezik okolja.¹⁴ Za podiplomske programe je na isti strani zapisano, da znanje slovenščine ni pogoj za vpis, je pa zaželeno. Na UL je znanje slovenščine za vse tuje

¹² <http://www.ung.si/storage/178301/pravila-studija-podipl.pdf>

¹³ <http://www.uni->

[lj.si/en/study_at_the_university/undergraduate_studies/examination_rules_and_regulations.aspx](http://www.uni-lj.si/en/study_at_the_university/undergraduate_studies/examination_rules_and_regulations.aspx)

¹⁴ http://www.uni-lj.si/en/study_at_the_university/language_of_tuition_at_ul.aspx

državljane pogoj za vpis v drugi letnik. Za vpis na Filozofsko fakulteto, FDV in AGRFT pa je znanje slovenščine pogoj že ob vpisu v prvi letnik.

Rahlo nenavadne, pa morda tudi povedne, da je ciljanje tujih študentov tudi na UL vseeno še precej v povojih, so informacije o posameznih študijskih programih na posameznih fakultetah, s katerih spletne povezave vodijo na strani z informacijami o vpisu. Prav vse .pdf datoteke, ki naj bi podajale informacije o vpisu v angleščini (povezave vodijo iz angleške strani, pa tudi sama stran ima vsaj nekaj angleščine), so namreč pretežno v slovenščini. Kakor je razvidno iz spodnjega citata,¹⁵ sta v angleščini naslov fakultete in študija, čas trajanja in kraj izvajanja (pa še tu je vmes nekaj slovenščine), medtem ko so v slovenščini zapisani vsi vpisni pogoji vključno z nujnim pogojem za vpis – znanjem angleščine.

FACULTY OF COMPUTER AND INFORMATION SCIENCE

Tržaška 25, 1001 Ljubljana

Phone: +386 1 476 84 11

Home page: www.fri.uni-lj.si

Joint Interdisciplinary Second Cycle Master Programme: - Cognitive Science - joint program

Performed by: Faculty of Medicine, Faculty of Computer and Information Science, Faculty of Education, Faculty of Arts

Duration: 2 years

Vpisni pogoji: V začetni letnik skupnega interdisciplinarnega študijskega programa 2. stopnje Kognitivna znanost se lahko vpiše kdor je končal:

a) Študijski program prve stopnje z naslednjih strokovnih področij: filozofija, medicina ...

...

Nujni pogoj za vpis je znanje angleškega jezika (razvidno iz dokazila, ki ga kandidat priloži prošnji za vpis).

...

Place:

- Faculty of Medicine, University of Ljubljana

- Faculty of Computer and Information Science, University of Ljubljana

- Faculty of Education, University of Ljubljana

- Faculty of Arts University of Ljubljana

- En semester na izbrani članici mednarodnega konzorcija Mei:CogSci (Middle European Interdisciplinary Master Programme in Cognitive Science), ki ga sestavljajo: University of Vienna, Comenius University of Bratislava, Budapest University of Technology and Economics, University of Zagreb.

Full time study

Number of available places: *see table*

Omenjeno mešanje jezikov se lahko razume na več načinov. Lahko gre za to, da ustanova s tem skuša dopovedati bodočim tujim študentom, da se brez znanja slovenščine tu pač ne da študirati. Lahko bi šlo tudi za to, da ima ustanova željo po čim več tujih študentih predvsem na deklarativni ravni, dejansko pa skušajo morebitne študente pri tem čimbolj ovirati. Vendar ker se mešanje jezikov dogaja tudi pri študijih, ki jih že tako ali tako izvajajo v angleščini (poleg omenjenega študija kognitivnih znanosti ima nekaj takih študijev, ki se izvajajo delno ali pa tudi kar v celoti v tujini tudi Ekonomska fakulteta), gre očitno tu prej za malomarnost kot pa za kakšno namerno ali nemamerno ščitenje slovenščine ali pa namerno odvrčanje tujcev.

Tudi Univerza v Mariboru ima del svojih pravilnikov preveden v angleščino. To so:

- Rules on recognition of foreign degrees at the University of Maribor
- Criteria for Reviewing Student Requests in Accordance with Articles 85, 121 and 212 of the UM Statute
- Rules on Examinations and Grading of the University of Maribor
- Rules on Administering Questionnaires on the Actual Student Workload

¹⁵ http://www.uni-lj.si/en/files/ULJ/userfiles/ulj/studij_na_univerzi/studij_2_stopnje/razpis_2010/ang/FRI.pdf

- Rules on Conducting Student Surveys at the University of Maribor
- Rules on self-assessment, the assessment of the university and its members, and the composition of the quality assessment committee

Prvih pet pravilnikov je pomembnih za vse tuje študente, saj določajo pravice študentov. Morda je nenavadno že to, da med prevedenimi pravilniki ni klasičnih pravilnikov o študiju, diplomski nalogi itd., ki podrobneje določajo dolžnosti študentov. Nenavadno pa je tudi, da so v izbor prevedenih pravilnikov dali tudi zadnji omenjeni pravilnik, ki določa pravila, po katerih univerza med študenti izvaja ankete o kvaliteti predavanj ipd., in ki torej ne zadeva študentov direktno, ampak je prej pomemben za zaposlene, predvsem tiste, ki so vključeni v komisijo za kakovost. Ker univerzitetne komisije za kakovost delujejo tudi na ravni celotne države, zelo verjetno tudi mariborska posluje v slovenščini, kar pomeni, da morajo člani komisije za kakovost tako ali tako znati slovensko. Res je sicer tudi, da se tudi v komisijo za kakovost često vabi po enega tujca, ki naj bi poskrbel, da so standardi, ki veljajo v Sloveniji, primerljivi s standardi iz tujine.

Znotraj angleških strani Univerze v Mariboru obstaja tudi angleška stran z informacijami o vpisu na dodiplomske študije. Sredi te strani, ki je sicer v angleščini, sta dve povezavi v ruščini (v cirilici), ki popeljeta na ruske informacije za bodoče študente ter na formular za vpis v ruščini.^{16,17} Med informacijam za bodoče študente (tako v angleški kot v ruski verziji) je zelo eksplicitno zapisano tudi, da študij na Univerzi v Mariboru poteka v slovenščini, zaradi česar morajo študenti znati slovensko, nekatere fakultete pa od bodočih študentov zahtevajo tudi potrdila o znanju jezika. Potrdilo o znanju slovenščine je kot pogoj za vpis navedeno že v statutu univerze. Ker torej tako ali tako ne moreš biti vpisan na univerzo, če ne znaš jezika, prej omenjeni člen statuta, ki pravi, da je v primeru dovoljšnjega števila tujih študentov predviden študij v tujem jeziku, očitno govori le o gostujočih študentih, pri katerih pa je praksa običajno drugačna, saj se z njimi tipično organizira individualne konzultacije. Določevati način poteka predavanj na podlagi gostujočih študentov, se zdi tako ali tako sporno. Seveda je res, da je gost kralj, pa vendar je smiselno razlikovati med priložnostnimi gosti in gosti, ki pridejo na drugo ustanovo študirati.

Zahteve o stopnji znanja slovenščine in določilo o skrajnem roku izkazovanja znanja slovenščine se med fakultetami razlikujeta. Filozofska in Pedagoška fakulteta zahtevata potrdilo o znanju slovenščine že pred vpisom v prvi letnik (kot je bilo omenjeno zgoraj, na UL enako velja za Filozofsko fakulteto, FDV in AGRFT). Strogost Filozofske fakultete (enako na UL) je po drugi strani presenetljiva, saj vpisujejo tudi v študije tujih jezikov, na UM konkretno v študije angleščine, nemščine in madžarščine, kjer predavanja tipično potekajo le v konkretnem tujem jeziku; če se vztrajanje, da znajo slovensko tudi tuji študentje tujih jezikov, lahko razume kot skladno z duhom ReNPJP0711, pa ni jasno, zakaj bi bilo to nujno potrebno že pred vpisom v prvi letnik, še posebej ker se vpis v drugi letnik že tako postavlja kot rok za izkazovanje znanja slovenščine za razne druge programe (enako za UL).

Po drugi strani pa, če visokošolski zavodi za študente (za učeče v okviru javne službe pa morda celo država z Uredbo o potrebnem znanju slovenščine za posamezne poklice oziroma delovna mesta v državnih organih in organih samoupravnih lokalnih skupnosti ter pri izvajalcih javnih služb in nosilcih javnih pooblastil) predpisujejo minimalno stopnjo znanja slovenščine, se lahko vsaj na prvi pogled zdi nenavadno, da se za pedagoški kade, ki poučuje v angleščini ali drugih tujih jezikih, ne predpisuje (z izjemo poučevanja na študijskih programih tujih jezikov) minimalne stopnje znanja relevantnega tujega jezika. Tako prakso sicer poznajo tudi drugod po svetu, npr. na severnoameriških univerzah se od študentov

¹⁶ http://vpis.uni-mb.si/Tujci/Merila_tujci_Rusija.htm

¹⁷ Na ruskem formularju, ki je v celoti v cirilici, malo nenavaden piše tudi, naj izpolnjen formular pošljejo po pošti na naslov: »University of Maribor, Inscription and Information office, Slomškov trg 2 ...«.

tipično zahteva vnaprej predpisano stopnjo znanja jezika pouka po raznih standardiziranih testih, medtem ko za učeči kader niso predpisane podobno standardizirane minimalne stopnje znanja jezika pouka.

Univerza v Novi Gorici ima sicer skoraj vse informacije na svojih spletnih straneh na voljo v slovenščini in angleščini – pravzaprav je skoraj celotna spletna stran podvojena. V angleščini manjkajo statut in pravilniki ter še nekaj drugih internih aktov univerze. Edini pravilnik, ki je na voljo v angleščini, je pravilnik o pisanju doktorata, ki je opisan že zgoraj. V angleščini sta na voljo tudi vpisni list in informacije za študente o študentskih domovih, prehrani, študentskem delu in tudi o možnostih zaposlitve po končanem študiju. Nikjer ni posebnega opozorila, je pa pri vseh opisih predmetov, ki so v celoti enaki slovenskim opisom predmetov, zapisano, v katerem jeziku se posamezen predmet izvaja. Tako se na primer v okviru študija Vinogradništva in vinarstva v angleščini izvaja predmet Kemija in biologija tal, ki ga izvaja mag. Marco Contin, saj je predavatelj očitno iz tujine.¹⁸ Drugi predmeti, z izjemo dveh jezikovnih predmetov, se izvajajo v slovenščini. Nikjer ni omenjeno, da bi se za vpis na UNG potrebovalo potrdilo o znanju slovenskega jezika.

Razlog za podvajanje praktično vseh UNG-jevih spletnih strani je očitno želja po privabljanju tujih študentov, tujega kadra, splošna mednarodna prepoznavnost itd. Hkrati je s stališča privabljanja tujih študentov potem nenavadno, da ni v angleščini na voljo tudi več pravilnikov, ki so relevantni za študente. Morda se računa, da so za razliko od ostalih spletnih strani pravilniki relevantni šele, ko je študent že vpisan, takrat se bo pa lahko potrudil tudi že s slovensko verzijo; morda pa gre tudi tu preprosto šele za prvo in s tem omejeno fazo poskusov internacionalizacije.

Izmed štirih univerz ima Univerza na Primorskem na ravni univerze najslabše opremljeno angleško spletno stran, morda tudi zaradi svoje deklarirane »asimetrične integritete« odpade več informacij na strani posameznih fakultet. Univerzitetna spletna stran ponuja le eno podstran z informacijami o študiju v angleškem jeziku. Ta stran sicer ponuja precej informacij in nekaj nadaljnjih povezav ter tudi vpisne liste v angleščini. Na omenjeni strani je zapisano, da vsak študijski program posebej določa, ali je za vpis nujno tudi potrdilo o znanju slovenskega jezika oz. na kateri točki v teku študija se to potrdilo zahteva. Fakulteta za humanistične študije, Fakulteta za management, Pedagoška fakulteta in Fakulteta za turistične študije zahtevajo potrdilo o znanju slovenščine ob vpisu v drugi letnik študija, medtem ko Fakulteta za vede o zdravstvu zahteva na študiju zdravstvenega varstva potrdilo o znanju slovenščine že ob vpisu v prvi letnik. Opazno je tudi, da je glede dostopnosti informacij v angleščini veliko razlik opaziti na ravni fakultet: naprimer Fakulteta za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije ima na fakultetnih angleških straneh na voljo veliko informacij, vključno z določili glede priznavanja diplom, dvojezičnimi obrazci za vlogo za priznanje diplome, pojasnili glede šolnin, ocenjevalnega sistema, jezika pouka (slovenščina, razen pri predmetih gostujočih predavateljev in pri individualnih konzultacijah) ipd.; strani Fakultete za humanistične študije pa so predvsem predstavitvene, brez večine tovrstnih uporabnih informacij.

Pri domačih straneh Univerze na Primorskem kot precej nenavadno pade v oči tudi to, da ima univerza, ki je doma na dvojezičnem območju, presenetljivo malo stika z manjšinskim jezikom. Univerza ima sicer določen uradni naziv tudi v italijanščini, uporablja ga tudi v grbu in v vrhnji pasici spletnih strani, in v statutu je ob vseh imenih fakultet vedno dodano tudi ime v italijanščini.¹⁹ Kljub temu pa spletne strani z informacijami o univerzi v italijanščini sploh

¹⁸ SLO: <http://www.ung.si/si/studijski-programi/5100/173054/>

ANG: <http://www.ung.si/en/academic-programmes/5100/173054/>

¹⁹ Kolikor vidimo, dejansko niti ni jasno, ali se univerza predstavlja z uradnim italijanskim imenom. V statutu iz leta 2003 je namreč kot italijansko ime navedeno Università della Primorska, na spletu pa univerza uporablja Università del Litorale, in v kasnejših spremembah/dopolnitvah statuta (dostopnih na

ni. Ravno tako nimajo nobenih strani v italijanščini niti posamezne fakultete. Ne italijanščina ne manjšina nista omenjena tudi v Srednjeročni razvojni strategiji UP 2009-2013²⁰, kar vse skupaj kaže, da se skrbi za jezik manjšine na univerzi nima za enega od poslanstev univerze.

Drugače kot za UP in italijanščino pa velja za samostojni visokošolski zavod IEDC in angleščino. Nekaj osnovnih spletnih strani ima IEDC sicer v slovenščini, a so že strani s sezname predavateljev in z informacijami o vpisu na voljo le v angleščini. Ravno tako so le v angleščini na voljo tudi vse informativne brošure (tudi tiste, do katerih vodijo povezave s slovenskih začetnih strani). IEDC se samodeklarira za mednarodno poslovno šolo, in sodeč po informacijah z njihovih spletnih strani dobijo iz tujine več kot 70 % študentov. Odločitev o izbiri jezika je v tem primeru povsem jasna že zaradi samega koncepta šole. Ker je cilj šole izobraževanje študentov s celega sveta (šola se financira s šolninami), ki jih k sebi vabijo ravno s tem, da so mednarodna šola v angleščini, na kateri predavajo skoraj izključno tuji predavatelji, je po svoje razumljivo, da v slovenščini ponujajo le nekaj osnovnih informacij, ne pa vsega, kar bi študent moral vedeti, preden se vpiše na to šolo.

Gea College ponuja v okviru svoje Fakultete za podjetništvo študijski program v angleščini, ki naj bi bil namenjen predvsem tujcem, obenem pa ponuja tudi enak študijski program v slovenščini. Gea College ima vse relevantne pravilnike, ki jih potrebujejo študentje (pravila študija, pravila za pisanje diplome itd.) objavljene v dveh jezikih – slovenščini in angleščini. Kar se tega tiče, imajo spletne strani zgledno urejene.

Od drugih samostojnih visokošolskih zavodov izstopa še Evropska pravna fakulteta v Novi Gorici, ki angleških spletnih strani sploh nima. Med pogoji za vpis na enega svojih programov navajajo tudi možnost vpisa na program z v tujini končano predhodno stopnjo, a nikjer ne omenjajo ničesar v zvezi z jezikom. Ostali samostojni visokošolski zavodi so primerljivi z univerzami. Tuje študente sicer vabijo, a jim obenem povejo, da je študij v slovenščini, zavodi so tipično primerljivi s slovenskimi univerzami.

2.2 Pregled in analiza politik na visokošolskih ustanovah – vprašalnik

Kot je bilo že omenjeno, obstajajo razlogi za to, da se položaj slovenščine v visokem šolstvu ugotavlja ločeno od položaja slovenščine v znanosti, zato smo politiko na univerzah z vprašalnikom preverjali ločeno od politike na raziskovalnih ustanovah. V tej sekciji je predstavljen pregled položaja na visokošolskih ustanovah, v naslednji pa na raziskovalnih inštitucijah.²¹

Ker je visokošolskih ustanov veliko, smo izmed njih izbrali nekaj čimbolj reprezentativnih. V izboru so zastopane vse univerze, nekaj samostojnih visokošolskih zavodov in vsa krovna področja (tj. naravoslovje, družboslovje, humanistika ...). V izboru je tako pristalo 11 fakultet oz. oddelkov ali študijev Univerze v Ljubljani, trije z Univerze v Mariboru, dva z Univerze na Primorskem in dva samostojna zavoda. Malo manj uravnoteženosti je pri pokrivanju področij, saj je 11 oddelkov/študijev s področja humanistike in družboslovja, 6 s področja tehnike in naravoslovja ter le en s področja umetnosti; razlog za

http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r02/predpis_STAT82.html) ni nikjer zaslediti, da bi bilo uradno italijansko ime spremenjeno.

²⁰

http://www.upr.si/fileadmin/user_upload/univerza/SREDNJEROCNA_RAZVOJNA_STRATEGIJA_UP_2009_2013_ZADNJA.pdf

²¹ V raziskavi poročava o prisotnosti tujih jezikov v pedagoškem procesu visokošolskih ustanov, ne preverjava pa sicer posredno a tesno povezane realnosti glede prisotnosti tujih študentov, tujih Erasmus/izmenjavnih študentov in tujih gostujočih predavateljev. Po najinih podatkih naj bi ta evidenca obstajala, in sicer na Ministrstvu za visoko šolstvo in znanost.

manjši delež tehnike in naravoslovja ter umetnosti je nepripravljenost več kontaktirancev na sodelovanje v anketi. Tako kot izbor glede na regijo oz. krovno ustanovo v grobem odseva število študentov na posameznih področjih tudi izbor po področjih. Med 18 ustanovami so tudi trije jezikovni oddelki/študiji.

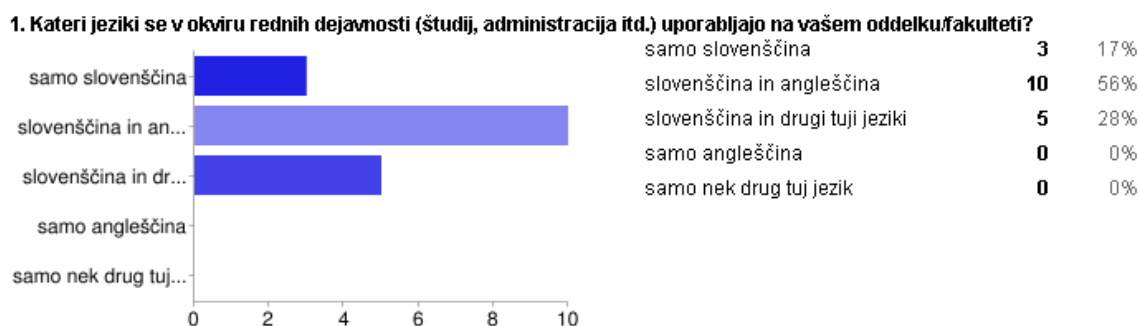
Na izbrane ustanove smo se obrnili z vprašalnikom, v katerem smo med drugim spraševali po naslednjem (celoten vprašalnik je podan v Prilogi A):

- Ali v okviru svojih študijev uporabljajo več jezikov?
- Kje so ti jeziki uporabljeni? (predavanja, izpiti, učbeniki, doktorati, diplome, pravilniki, spletne strani, ustna/pisna administrativna komunikacija ...)
- Ali podpirajo (in če ja, na kakšne načine) pisanje slovenskih učbenikov? (Koliko slovenskih učbenikov – novih ali prevedenih – so izdali njihovi sodelavci, njihove založbe?)
- Kako trenutna jezikovna politika po njihovem mnenju vpliva na njihovo delovanje (kar se tiče privabljanja tujih študentov profesorjev itd.)?
- Ali imajo kakšno konkretno idejo/pobudo za izboljšanje jezikovne politike na področju visokega šolstva?

Vprašalnik, ki se je izpolnjeval na spletu, so spremljala navodila, kjer je bila med drugim respondentom obljubljena tudi anonimnost odgovorov (tako za konkretnega respondenta kot za njihovo ustanovo), zato ob rezultatih ni konkretnih imen oddelkov oziroma fakultet. Z anonimnostjo ankete smo hoteli doseči, da respondenti morda ne bi dajali neresničnih odgovorov iz strahu pred razkritjem morebitne protizakonite prakse na svoji ustanovi ali pa tudi iz strahu pred razkritjem prakse, ki sicer dejansko ni v nasprotju z zakonom, si pa respondent misli, da je. V navodilih je bilo tudi navedeno, da naj v primeru splošnih vprašanj odgovarjajo predvsem za dodiplomske študije (doktorski študij v marsičem namreč spada že bolj na področje znanosti, čemur pa je namenjen drugi vprašalnik). Zaradi narave vprašanj in zaradi reprezentativnosti rezultatov so bili za respondente izbrani visokošolski sodelavci, ki so redno in normalno vpleteni tako v pedagoško kot tudi administrativno delo svoje pedagoške ustanove in ne naprimer sodelavci, ki na ustanovi sodelujejo le z občasnim poučevanjem, z administrativnimi zadevami in z drugimi pedagoškimi sodelavci pa bolj ali manj nimajo stika.

Spodaj so v tabelah podani rezultati ankete. Pod vsako tabelo, ki ima nad rezultati napisano vprašanje, podajava pojasnilo vprašanja in komentar rezultatov.

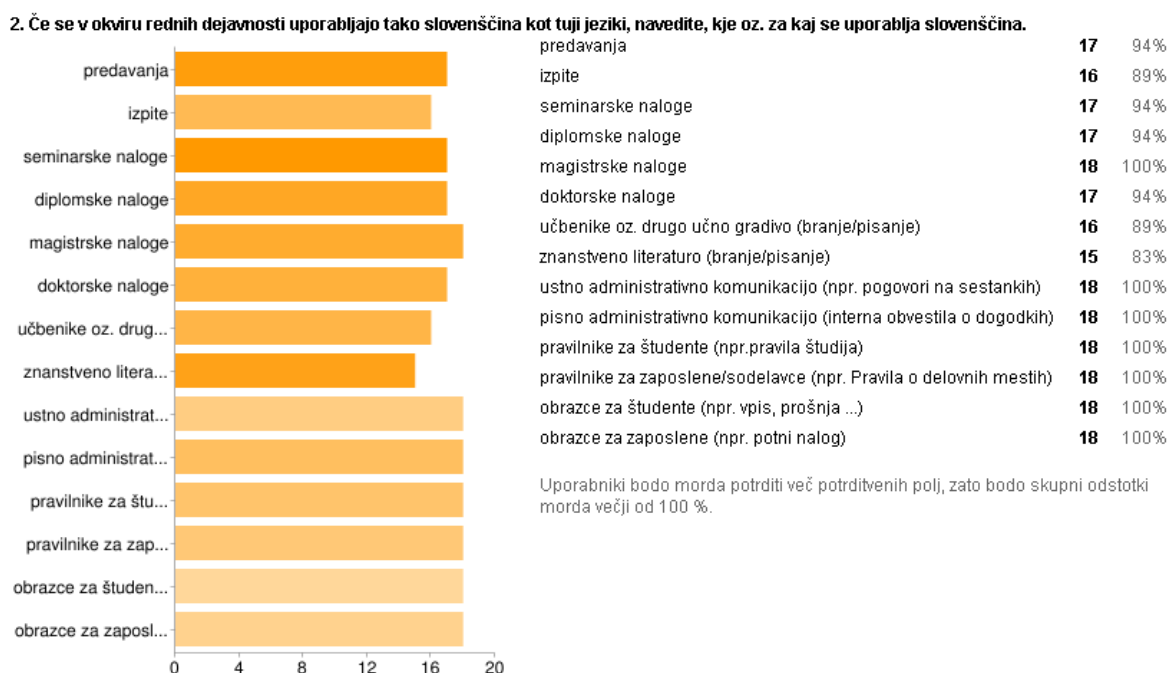
Tabela 1:

Z vprašanjem sva želela dobiti osnovno informacijo o rabi jezika oziroma o položaju slovenščine napram drugim jezikom na ustanovi. Rezultati kažejo, da slovenščina ni manj

pomembna od drugih jezikov, saj se na treh ustanovah uporablja le slovenščina, prav za nobeno pa ne velja, da se slovenščina ne bi uporabljala. Od tujih jezikov je, nepresenetljivo, najpomembnejša angleščina, vseeno pa je treba dodati, da se skoraj v dobri četrtini primerov poleg slovenščine uporabljajo tudi tuji jeziki, ki niso angleščina. Teh pet odgovorov sicer vključuje tudi študije tujih jezikov, vseeno pa niso vsi ti odgovori prišli z oddelkov za tuje jezike. Sodeč po tem torej angleščina ni edini jezik, ki se v slovenskem visokem šolstvu uporablja poleg slovenščine, kakor se v javni debati v jezikovni politiki včasih predstavlja (prim. Lešnik 2010²²). Zaradi tega se dejansko zdi smiselno, da določila, ki uravnavajo jezikovno rabo (naprimer ZViS, Nacionalni program visokega šolstva 2010-2020 itd.), ne govorijo le o angleščini, temveč (tudi) splošneje o tujih jezikih. Angleščina je v visokem šolstvu res trdno prisotna, še vedno pa to ni edini tuji jezik.

Tabela 2:

Kakor kaže tabela 2, se slovenščina uporablja takorekoč v vseh domenah. Za pisno in ustno administracijo ter obrazce za zaposlene in študente, torej celotne redne dejavnosti, ki niso vezane na znanstveno-raziskovalno delo oziroma študij, so si bili vsi soglasni, da uporabljajo slovenščino, in kakor bomo videli pri naslednjem odgovoru, se pri nekaterih postavkah slovenščina uporablja celo izključno.

Vsi odgovori, kjer se slovenščina ne uporablja, vezani na pedagoške zadeve, odpadejo na respondenta s študijev tujih jezikov, kjer so tako predavanja, izpiti kot učbeniki že po ZViS lahko tudi v tujem jeziku (ob verjetno neproblematici predpostavki, da pod določila "učnega jezika" pade tudi jezik učbenikov). Doktorske naloge nimajo 18 odgovorov zato, ker ena od ustanov, ki sva jih preverjala, ne izvaja doktorskega študija. Diplomske naloge nimajo vseh 18 odgovorov zato, ker en od jezikovnih študijskih programov dopušča pisanje diplom le v jeziku, ki ga tudi izobražuje.

²² Irina Lešnik. 2010. Drzna Slovenija vendarle ni dovolj drzna, da bi zavarovala položaj slovenščine. *Primorske novice* (20. 11. 2010). Dosegljivo na: <http://www.primorske.si/Priloge/Propeler/Drzna-Slovenija-vendarle-ni-dovolj-drzna-da-bi-zav.aspx>

Vprašanje o branju oz. pisanju znanstvene literature je prejelo najmanj odgovorov, vendar pa je to vprašanje vezano na znanstveno-raziskovalno delo pedagoških delavcev in ne na visokošolsko dejavnost, zato ga tu tudi ne komentirava.

Tabela 3:

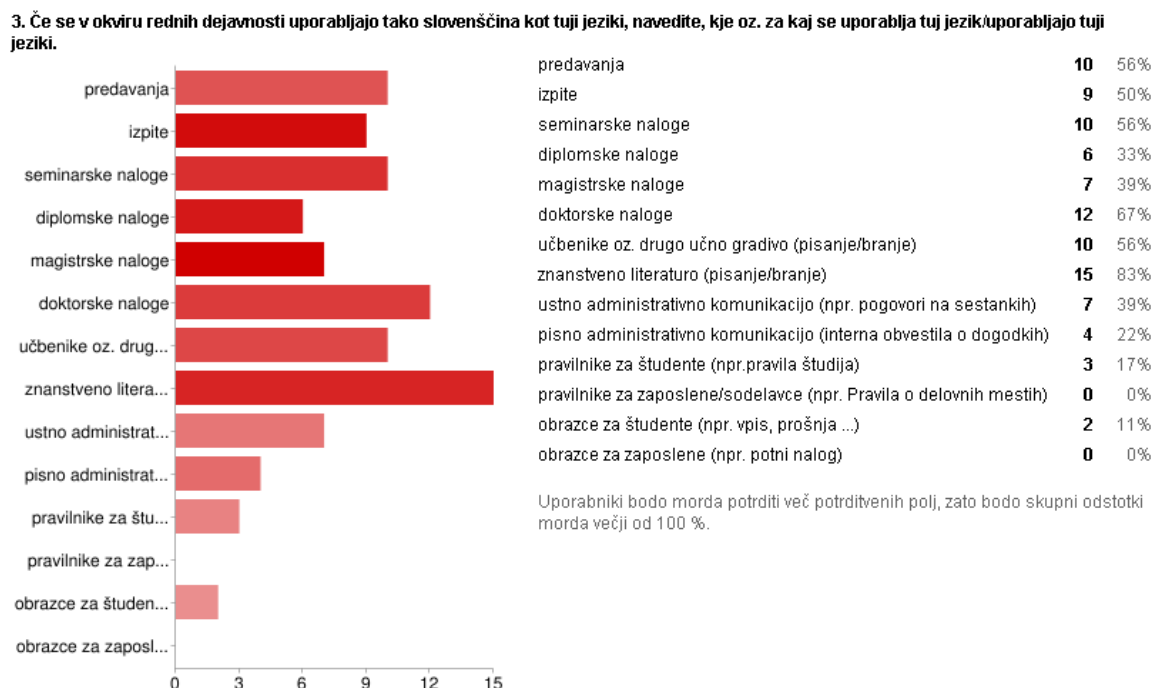

Tabela 2 kaže, da se v visokošolskih ustanovah komaj kaj administracije vrši v tujih jezikih. Kakor je razloženo zgoraj, ima vsaj Univerza v Ljubljani v angleščini celoten statut, ki vključuje tudi pravila študija in pravila delovanja univerze; enako velja, da imajo vse univerze v angleščini na voljo študentske vpisne liste. Negativni odgovori pri pravilnikih za študente in zaposlene torej nakazujejo, da povprečni sodelavci visokošolskih ustanov (čeprav gre za sodelavce, ki so redno in normalno vpleteni tudi v administrativno delo) pri rednem poslovanju nimajo toliko stika s tujimi jeziki oziroma z angleščino, da bi vedeli, kaj vse je na njihovi ustanovi v angleščini na voljo. Očitno jim ni bilo teh pravilnikov nikdar treba poiskati, da bi jih recimo pokazali svojim morebitnim sodelavcem oz. študentom; predvidevamo torej, da potrebe po čem takim še niso imeli.

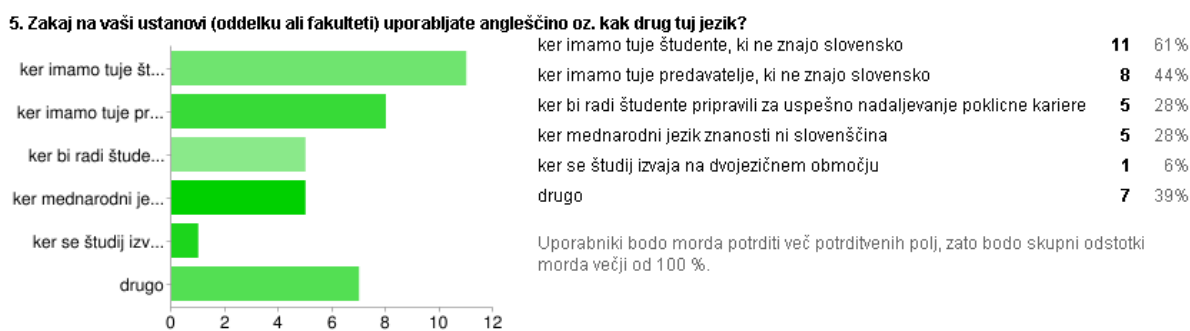
Rezultati tega vprašanja tudi malo omiljo relativno visok odstotek souporabe slovenščine in tujega jezika v prvem vprašanju, saj nekaj odgovorov o uporabi tujega jezika pri vsakodnevem rednem poslovanju očitno odpade na branje/pisanje znanstvene literature. Od ostalih postavk, ki se redno vršijo v tujem jeziku, sta najštevilčnejša odgovora, da se tuj jezik uporablja pri doktoratih in pri učbenikih, kar je tudi najbližje znanstveni dejavnosti (o čemer več spodaj).

Tabela 4:

Ker se je ob interpretaciji rezultatov pojavil dvom o tem, kako so respondenti razumeli vprašanje – konkretno, kako so razumeli razliko med 'neprestano' in 'vsak dan' – si z razliko med tema dvema možnostima kaj dosti ne moremo pomagati. A neglede na to, ali razliko ignoriramo in rezultata teh dveh odgovorov združimo ali pa odgovor 'neprestano' preprosto ignoriramo, rezultati jasno kažejo, da imajo slovenski znanstveniki, raziskovalci in pedagoški delavci vsekakor redne stike s tujimi jeziki. Sicer seveda ni mogoče zagotovo reči, za kaj pri svojem delu te tuje jezike uporabljajo (ali vsakodnevno berejo znanstvene članke, ali so npr. naročeni na znanstvene novice s svojega področja prek tujejezičnih elektronskih poštnih seznamov, ali za elektronsko komunikacijo s sodelavci s tujih ustanov, ali za komunikacijo znotraj svoje ustanove z neslovensko govorečimi kolegi in/ali študenti, ali samo za krmiljenje angleške programske opreme na računalniku itd.). Seveda je po drugi strani (vsaj sodeč po nekaterih ostalih vprašanjih pa tudi po celotni analizi) skoraj gotovo, da je relativno visok odstotek odgovorov o vsakodnevni rabi tujega jezika med drugim gotovo posledica vsaj tega, da so odgovarjalci imeli v mislih tujo znanstveno literaturo ipd. in ne npr. le krmiljenja angleške programske opreme na računalniku.

Tabela 5:

Presenetljivo prihaja edini odgovor, da se tuj jezik uporablja zaradi lokacije na dvojezičnem območju, z Univerze v Mariboru. Glede na razvid visokošolskih zavodov z dneva 21. 10. 2010²³ Univerza v Mariboru sicer izvaja en študijski program deloma tudi v Lendavi, vendar je tu zelo verjetno mišljeno kaj drugega (konkreten odgovor namreč ni prišel z mariborske Fakultete za strojništvo). Presenetljivo bi lahko bilo tudi, da niti en odgovor, da se tuj jezik uporablja zaradi lokacije na dvojezičnem območju, ni prišel z Univerze na Primorskem, a je hkrati to ni presenetljivo v luči ugotovitev iz sekcije 2.1 zgoraj, da namreč Univerza na Primorskem po večini ne uporablja italijanščine kot enega od dveh uradnih jezikov dvojezičnega območja oziroma da skrb za razvoj (jezika) manjšine ni eno od poslanstev Univerze na Primorskem.

²³ Dosegljivo prek

http://www.mvzt.gov.si/si/delovna_podrocja/visoko_solstvo/dejavnost_visokega_solstva/razvid_visokosolskih_zavodov/

Po pričakovanju sta najpomembnejša razloga za rabo tujega jezika prisotnost tujih študentov oz. tujih sodelavcev. Le ena ustanova je kot edini razlog za uporabo tujega jezika navedla le odgovor 'ker mednarodni jezik znanosti ni slovenščina', povsod drugod sta se odgovora 'ker mednarodni jezik znanosti ni slovenščina' in 'ker bi radi študente pripravili za uspešno nadaljevanje poklicne kariere' pojavljala vedno skupaj s prvima dvema možnostima. Ta ista ustanova obenem ni napisala, da se tuj jezik uporablja pri predavanjih in izpitih, temveč le pri magisterijih in doktoratih, kar kaže na to, da je raba tujega jezika tu omejena na znanstveno-raziskovalno delo. Ker se tretji odgovor ('ker bi radi študente pripravili za uspešno nadaljevanje poklicne kariere') nikjer ne pojavlja kot izključni razlog za uporabo tujega jezika, uporaba tujega jezika očitno nikjer ni pogojena izključno z (dobronamerno) željo po izpopolnjevanju študentskega znanja tujega jezika. Oziroma z druge smeri, ustanove v želji po izboljšanju kariernih možnosti študentov ne zamenjajo le jezika poučevanja, temveč priskrbijo tudi tuje predavatelje.

Tabela 6:

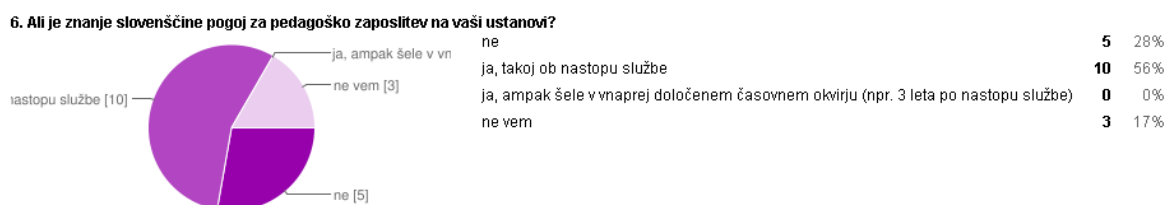
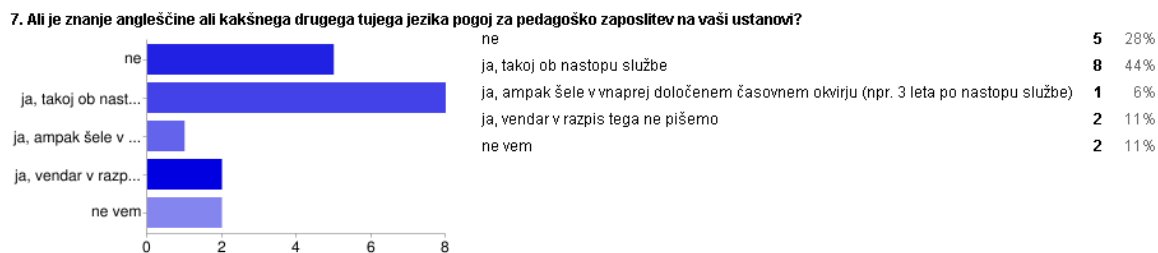

Tabela 7:

Izmed petih odgovorov, da znanje slovenščine ni pogoj za zaposlitev (tabela 6), dva odgovora prihajata z jezikovnih oddelkov in sta torej na nek način razumljiva. Po drugi strani je tudi ta odgovor nenavaden, saj je na spletnih straneh Univerze v Ljubljani objavljeno veliko prostih delovnih mest, ki vse zahtevajo aktivno znanje slovenskega jezika. Znanje slovenščine se zahteva tudi npr. za lektorja za portugalski jezik²⁴ in za profesorja angleške književnosti^{25,26}. Hkrati je odsotnost zahteve po znanju slovenščine za zaposlene na jezikovnih oddelkih nenavadna v luči zrcalne zahteve do študentov teh istih oddelkov, od katerih se zahteva znanje slovenščine. Z jezikovnih oddelkov sta tudi dva odgovora, da angleščina oz. drug tuj jezik ni pogoj za zaposlitev, kar je seveda presenetljivo, saj bi pričakovali, da bo jezik konkretnega jezikovnega oddelka seveda pogoj za zaposlitev na tem oddelku; ugibava, da so respondenti tu odgovarjali površno in imeli v mislih samo angleščino ne pa tudi drugega jezika.

²⁴ <http://www.uni-lj.si/novica.aspx?id=4907>

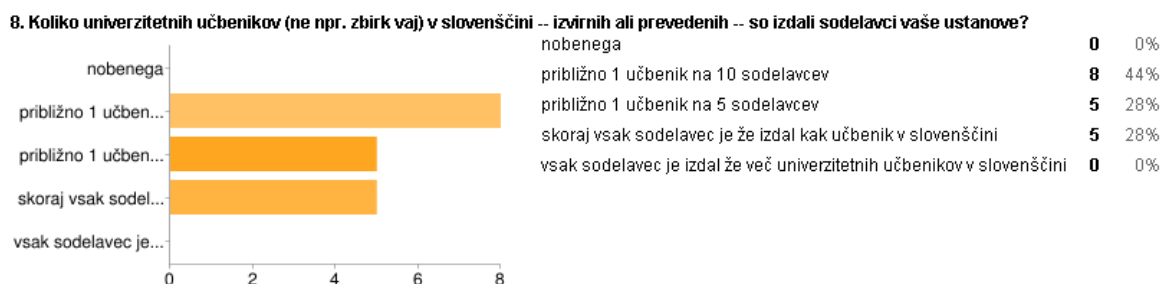
²⁵ <http://www.uni-lj.si/en/news.aspx?id=3094>

²⁶ Obstajajo tudi učiteljska mesta, za katera se ne zahteva znanja slovenščine, recimo tole mesto lektorja za angleški jezik na Fakulteti za upravo (<http://www.uni-lj.si/en/news.aspx?id=4247>). Vendar je to prej izjema kot pravilo (lahko pa da gre tudi za enostavno pomoto). Pri vseh drugih, tudi jezikovnih, objavljenih prostih učiteljskih delovnih mestih je namreč povsod med pogoji navedeno tudi znanje slovenščine. Izmed vseh služb so brez pogoja 'znanje slovenščine' na UL razpisana le mesta čistilk.

Dva odgovora, da slovenščina ni pogoj za zaposlitev, sta prišla z ustanove, ki obenem trdi, da tudi angleščina oz. kak drug tuj jezik ni pogoj za zaposlitev, kar bi lahko razumeli, da konkretna ustanova jezikovnih kompetenc preprosto ne postavlja kot obvezne pogoje.

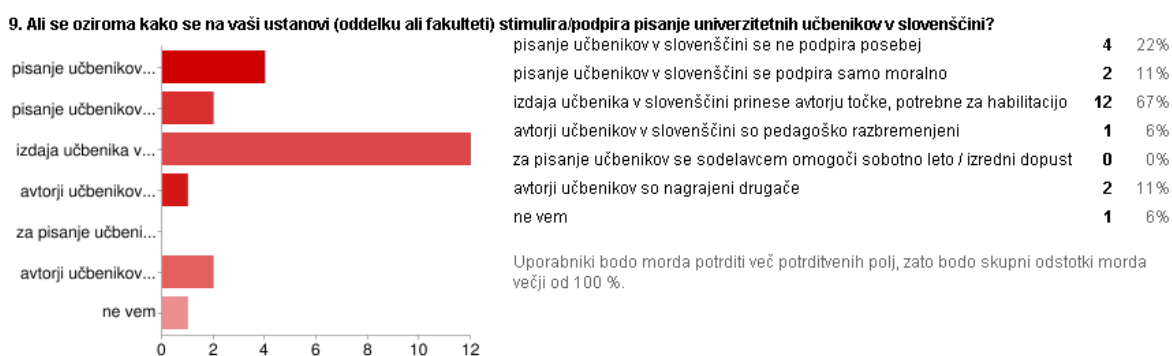
Nepogojevanje zaposlitve z znanjem slovenščine, če delovne naloge spadajo v okvir izvajanja javne službe, je sicer morda celo v nasprotju z Uredbo o potrebnem znanju slovenščine za posamezne poklice oziroma delovna mesta v državnih organih in organih samoupravnih lokalnih skupnosti ter pri izvajalcih javnih služb in nosilcih javnih pooblastil²⁷.

Tabela 8:

Sodeč po rezultatih v tabeli 8 na vseh ustanovah gojijo pisanje učbenikov v slovenščini, saj je skupaj kar deset odgovorov, da so sodelavci izdali vsaj en učbenik na pet sodelavcev (se pravi, če seštejemo tretjo in četrto možnost). V povprečju so tako na vsaki ustanovi izdali več kot dva učbenika na pet sodelavcev, kar se ne zdi slabo stanje. Učbeniki so pomembni za razvoj znanstvene terminologije, morda celo še bolj kot znanstvena literatura (prim. Marušič in Žaucer 2007²⁸ in 2009²⁹). V luči glavnega očitka, da se z umikanjem slovenščine iz znanosti in visokega šolstva zgublja slovenski znanstveni jezik, kaže obstoj številnih slovenskih učbenikov ravno nasprotno, da stanje očitno ni tako zaskrbljujoče vsaj za tiste vidike znanstvenega jezika, ki jih učbeniki tudi razvijajo, torej vsaj terminologijo in jasno argumentacijo.

Tabela 9:

Vsekakor je pozitivno, da se v večini primerov pisanje učbenikov podpira. Res je sicer, da je najmočnejša podpora pisanju učbenikov v bistvu prisila, saj se brez pedagoških točk ne moreš habilitirati, brez habilitacije pa tudi službe ne moreš imeti, a je vsaj s stališča položaja slovenščine v visokem šolstvu (če že ne s stališča visokošolskega pedagoga posameznika) tudi to še vedno boljše kot le moralna podpora. Nepodpiranje pisanja učbenikov v eni tretjini

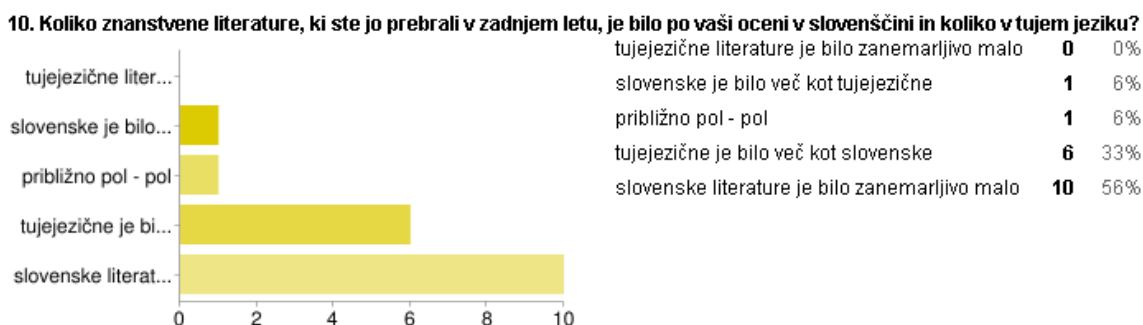
²⁷ http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r05/predpis_URED3915.html

²⁸ http://sabotin.ung.si/~fmarusic/pub/mar&zau_humanistika_dolga.pdf

²⁹ http://www.ung.si/~fmarusic/pub/marusic&zaucer_2009_o_jeziku_slovenisticnih_objav_obdobja_predkoncna.pdf

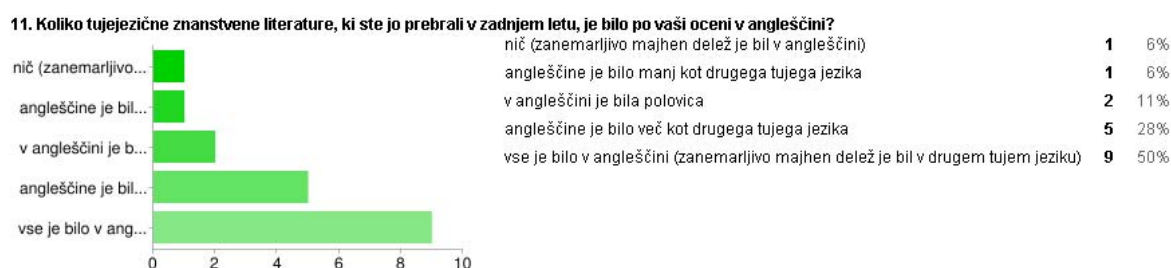
primerov zato seveda ni prav nič navdušujoče. Dobro bi bilo, če bi se take stvari dalo podpirati na kake bolj institucionalizirane načine. Najprimernejši se zdita ravno možnosti, ki sta deležni najmanj odgovorov, to sta pedagoška razbremenitev in sobotno leto (prim. Marušič in Žaucer 2007).

Tabela 10:

Odgovor prikazuje stanje znanosti na posameznem področju. Samo en odgovor pravi, da je bilo slovenske več, in en odgovor, da je bilo slovenske literature pol-pol. Eden od teh dveh odgovorov je prišel iz enega od štirih oddelkov za slovenistiko, eden pa z ene visokošolskih poslovnih šol. Odgovor z visokošolske poslovne šole je za znanost morda manj relevanten, ker je prav mogoče, da je literatura samo slovenska ravno zato, ker gre za poslovno šolo in torej pri literaturi, ki jo je imel respondent v mislih, bolj za strokovno kot za zares znanstveno literaturo. Odgovor z ene od slovenistik pa je za jezikovno politiko v znanosti potencialno bolj relevanten, saj se ga lahko interpretira kot podporo stališču, ki ga odsevajo trenutna habilitacijska merila vseh treh državnih univerz (glej sekcijo 3.1 spodaj), da obstajajo v znanosti tudi področja, kjer objavljanje v tujih jezikih ni smiselno; za argumente proti temu stališču konkretno za področje jezikoslovja sicer prim. Marušič in Žaucer (2007, 2009).

Tabela 11:

Angleščina je sodeč po tem odgovoru osrednji jezik znanosti, saj kar tri četrtine odgovorov pravi, da so angleščino uporabljali več kot drug tuj jezik. Po eni strani bi lahko rekli, da je izbira jezika pogojena z znanjem jezika, pri čemer ima v Sloveniji očitno prednost angleščina, ki se jo v osnovnih in srednjih šolah učijo skorajda vsi. Vendar je po drugi strani tudi znanje jezika pogojeno z razpoložljivo literaturo, saj bi se tisti, ki bi menili, da je več relevantne literature na voljo v kakem drugem jeziku, gotovo tistega drugega jezika tudi naučili. Z drugimi besedami, s spremembo tujega jezika v srednjih šolah ne bomo spremenili jezika, ki ga uporabljajo raziskovalci pri prebiranju znanstvene literature. Odgovor, da ni bilo nič literature iz angleščine, je prišel od zaposlenega na jezikovnem oddelku (ki ni niti slovenščina niti angleščina). Odgovor je kljub vsemu presenetljiv, saj lahko na podlagi svoje izkušnje sklepava, da je tudi za zaposlene na oddelku za slovenščino ogromno relevantne literature na voljo v angleščini. Tako da gotovo tudi za tuji jezik, ki ga je imel v mislih respondent, gotovo

velja, da se da v angleščini dobiti veliko relevantne literature. Zakaj ta literatura, ki je gotovo na voljo (ob vedenju, za kateri jezik v konkretnem primeru gre, lahko to iz svojega poznavanja z gotovostjo potrdiva), ni bila izbrana, pa je drugo vprašanje, morda vezano na osebne preference konkretne osebe, morda na znanstveno-raziskovalno tradicijo, ki ji konkretni raziskovalec sledi.

Tabela 12: *Uporabo jezikov v visokem šolstvu ureja tudi zakonodaja (Zakon o visokem šolstvu, Zakon o javni rabi slovenščine, Zakon o upravnem postopku itd.).*

	popolnoma se strinjam	se strinjam	niti niti	se ne strinjam	nikakor se ne strinjam	povprečje
ta določila so omejujoča pri izvajanju študijskega procesa	3	5	3	2	5	2,94
ta določila naši ustanovi lajšajo izvajanje študijskega procesa	1	3	6	4	4	2,61
ta določila so pomembna za ohranitev slovenščine	4	7	5	2	0	3,72
ta določila so pomembna za večjo konkurenčnost naših študijev, privabljanje tujih študentov itd.	0	2	6	6	4	2,33
teh določil ne poznam dobro	1	5	4	5	3	2,78

Višje povprečje pomeni bližje možnosti 'popolnoma se strinjam', ki ima številsko vrednost 5. Srednja vrednost oz. vrednost možnosti 'niti niti' je 3. Prav velikih razlik sicer nismo dobili, vseeno pa lahko razberemo, da se respondenti v povprečju strinjajo, da so zakonska določila o rabi slovenščine pomembna za ohranitev slovenščine, da pa ta določila v splošnem niso pozitivno sprejeta, saj se jih ima za omejujoča in oteževalna glede izvajanja študijskega procesa, pa tudi da naši študiji zaradi njih niso nič bolj konkurenčni za privabljanje tujih študentov. Vendar ker se respondenti večinoma ne strinjajo, da ta določila poznajo – ker jih torej po lastnem zadrževanju večinoma ne poznajo – so odgovori očitno napisani rahlo na pamet oziroma po tistem, kar si pod temi določili respondenti predstavljajo na podlagi npr. (formalnih in neformalnih) pogovorov s kolegi in verjetno tudi na podlagi slike, ki jo dobijo iz javne debate na to temo. Upravičenost izraženih stališča je torej vsaj delno pod vprašajem.

Tabela 13: *Ali obstaja na vašem oddelku kakšna nezapisana ustaljena praksa postopanja v primeru tujih študentov, ki pridejo k vam npr. preko programa Erasmus?*

ko so v predavalnici prisotni študenti, ki ne znajo slovensko, potekajo predavanja v tujem jeziku	1	5,56 %
ko so v predavalnici prisotni študenti, ki ne znajo slovensko, po predavanju v slovenščini profesor poda povzetek v tujem jeziku	0	0 %
s študenti, ki ne znajo slovensko, imamo individualne konzultacije študentom, ki ne znajo slovensko, se ne prilagajamo, da se bodo čimprej naučili slovensko	9	50 %
obstaja ustaljena praksa, ki je ni med zgornjimi možnostmi	3	16,67 %
ni ustaljene prakse	5	27,78 %

Večinski odgovor, da imajo s študenti individualne konzultacije, in le en odgovor, da se ob prisotnosti tujega študenta predavanja vršijo v angleščini, kažeta, da vsaj zaenkrat Erasmus-izmenjavnih študentov še ni toliko, da bi zaradi njih predavanja potekala v tujih jezikih. Hkrati pa pod vprašaj postavljata tudi odgovore pri vprašanju 5 zgoraj, da se pri predavanjih uporablja tuj jezik zaradi tujih študentov, če vemo, da se od rednih dodiplomskih študentov na vseh treh državnih univerzah zahteva znanje slovenščine vsaj do vpisa drugega letnika in so torej (vsaj po prvem letniku) praktično edini tuji študenti, ki slovensko ne znajo, izmenjavniki študenti.

3 Pregled in analiza politik na znanstveno-raziskovalnih ustanovah

V luči pregleda in analize položaja slovenščine nasproti tujim jezikom v znanosti oziroma znanstveno-raziskovalni dejavnosti se kot najneposrednejše relevantno kaže stanje pri vrednotenju znanstvenih rezultatov, objav, konferenc itd. Spremembe na tem področju že dlje časa spremlja tudi živahna javna polemika, v kateri se, poenostavljeno in posplošeno rečeno, kaže razkol med naravoslovjem in tehniko, kjer se običajno zagovarja objavljanje v angleščini v mednarodnih revijah, in humanistiko, kjer se običajno zagovarja objavljanje v slovenščini (primerjaj Marušič in Žaucer 2007, 2009 in tam navedena dela).

3.1 Pregled in analiza politik na znanstveno-raziskovalnih ustanovah – pregled spletnih strani in pravilnikov

Politika do izbire jezika oziroma položaj slovenščine nasproti tujim jezikom se najočitneje zrcali iz pravilnikov, na podlagi katerih se vrednoti znanstveno-raziskovalno delo. Na eni strani vrednotenje uporabljajo ustanove, ki delijo raziskovalni denar, in na drugi strani same raziskovalne ustanove, ki habilitirajo sodelavce v različne raziskovalne in pedagoške nazive (tj. znanstveni svetnik, redni profesor itd.).

Pregled zajema stanje na vseh štirih slovenskih univerzah, torej na štirih inštitucijah, ki podeljujejo tako visokošolske pedagoške nazive (npr. lektor, docent, izredni profesor, profesor) kot nepedagoške znanstveno-raziskovalne nazive (strokovni sodelavec, znanstveni sodelavec, višji znanstveni sodelavec, znanstveni svetnik). Pregled sicer ne zajema čisto raziskovalnih inštitucij, kot so Inštitut Jožefa Stefana, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Nacionalni inštitut za biologijo itd., vendar to slike verjetno ne dela preveč nereprezentativne, saj vse štiri univerze podeljujejo tudi nepedagoške, zgolj znanstveno-raziskovalne nazive, hkrati pa gre med univerzami in vsaj večjimi inštituti tipično tudi za delno prekrivanje kadra in s tem avtomatično tudi za vsaj delno podobnost tovrstnega upravljanja.

V pregledu je bilo upoštevano naslednje gradivo:

- "Pravila o pogojih in postopku za pridobitev nazivov znanstvenih sodelavcev, visokošolskih učiteljev in sodelavcev na Univerzi v Novi Gorici" (sprejeto 2010)³⁰
- "Merila za volitve v nazive visokošolskih učiteljev, znanstvenih delavcev in sodelavcev" Univerze v Mariboru (sprejeto 2004)³¹
- "Merila za izvolitve v nazive Univerze na Primorskem" (sprejeto 2009)³²
- "Merila za volitve v nazive visokošolskih učiteljev, znanstvenih delavcev in sodelavcev" Univerze v Ljubljani (sprejeto 2001)³³
- "Osnutek za javno obravnavo – Merila za volitve v nazive visokošolskih učiteljev, znanstvenih delavcev in sodelavcev" Univerze v Ljubljani (sprejeto 2008)³⁴

Za ugotovitev stanja jezikovne politike v merilih za izvolitve v nazive se zdijo relevantne tri postavke:

³⁰ https://www.ung.si/org/img/storage/pravilniki-obrazci/Pravila_izvolitve_okt2010.pdf

³¹ <http://www.uni-mb.si/podrocje.aspx?id=261>

³² <http://www.upr.si/univerza/akti-in-zakonodaja/interni-akti/>

³³ http://www.uni-lj.si/o_univerzi_v_ljubljani/statut_in_pravilniki/merila_za_volitve.aspx

³⁴ http://www.uni-lj.si/files/ULJ/userfiles/O_univerzi/Statut_in_pravilniki/merila.pdf

- 1) Morebitna zahteva po znanstveno-raziskovalnem objavljanju in referiranju v tujem jeziku in morebitna zahteva po znanstveno-raziskovalnem objavljanju in referiranju v slovenščini (prim. ReNPJP0711, 10. cilj, točka h): "Okrepitev motivacije za objavljanje znanstvenih dognanj v slovenščini in za nastopanje v slovenščini na mednarodnih prireditvah v Sloveniji")
- 2) Bivanje na tujih znanstveno-raziskovalnih ustanovah
- 3) Morebitna zahteva po znanju tujih jezikov in morebitna zahteva po znanju slovenščine

K 1) Glede morebitne zahteve po določitvi jezika pri znanstveno-raziskovalnem objavljanju in referiranju nobena od univerz eksplicitno ne zahteva niti, da bi bilo ali del ali vse objavljanje/referiranje v tujem jeziku, niti, da bi bilo ali del ali vse objavljanje/referiranje v slovenščini. Hkrati pa vse univerze za nazive docenta/znanstvenega sodelavca, izrednega profesorja/višjega znanstvenega sodelavca in rednega profesorja/znanstvenega svetnika pri objavljanju in predstavljanju znanstveno-raziskovalnih rezultatov eksplicitno zahtevajo "mednarodnost" – razen UNG pri tem vse delajo izjemo za področja, kjer to ni možno oziroma smiselno. Pri objavljanju in referiranju je "mednarodnost" vsaj večinoma možna le z uporabo tujega jezika – preprosto zato, ker slovenščina za veliko večino znanstvenih področij pač ni mednarodna lingua franca in z njo ne dosežemo prav velikega deleža mednarodne znanstveno-raziskovalne javnosti (prim. Marušič in Žaucer 2007, 2009) – torej vsaj za del objavljanja in referiranja vse univerze dejansko zahtevajo tuj jezik. V tem smislu seveda znanost ni prav nič posebna; običajno se ima šele udeležbo na "mednarodnem" tržišču za izkaz resničnega uspeha pri podjetjih, šele udeležbo na "mednarodnih" tekmovanjih za izkaz resničnega uspeha v športu, šele udeležbo na "mednarodnih" odrih za izkaz resničnega uspeha med solo pianisti itd. Za razliko od trenutnih meril vseh univerz pa osnutek novih meril UL tudi eksplicitno zahteva objavljanje znanstveno-raziskovalnih rezultatov "v enem od svetovnih jezikov"; sicer spet z dopuščeno izjemo za področja, kjer to ni možno oz. smiselno (Marušič in Žaucer 2007, 2009 sicer trdita, da vsaj za nekatera področja, ki se jih ima za tipične predstavnike teh izjem, dejansko ne drži, da mednarodno objavljanje ne bi bilo smiselno).

Sicer če "mednarodnost" sama po sebi zahteva predstavljanje rezultatov v lingui franci konkretnega področja, to načeloma še ne preprečuje, da bi se hkrati vsaj do neke mere rezultate predstavljalo tudi v slovenščini. Vendar tega za razliko od "mednarodnega" predstavljanja rezultatov ne eksplicitno ne posredno ne vsebujejo merila nobene od univerz, tudi merila UNG in UP ne, ki so bila sprejeta po sprejetju ReNPJP0711, in tudi ne predlog novih meril UL, ki je bil dan v javno obravnavo po sprejetju ReNPJP0711. Npr. merila UL pa dajejo pred objavo v slovenščini 50-odstotno vrednostno (tj. točkovo) prednost tujejezičnim objavam celo pri poljudnoznanstvenih knjigah. V tem smislu torej merila nobene od univerz ne izkazujejo skladnosti s točko h) 10. cilja ReNPJP0711.

K 2) in 3) Glede bivanja na tujih znanstveno-raziskovalnih ustanovah se med univerzami kaže nekaj razlik. UNG zahteva ali podiplomski ali podoktorski študij v tujini, UP za rednega profesorja/znanstvenega svetnika zahteva vsaj 3-mesečno bivanje v tujini, UM in UL eksplicitno česa takega ne zahtevata (predlog novih meril UL za rednega profesorja/znanstvenega svetnika zahteva vsaj 3-mesečno bivanje v tujini). Študij ali daljše bivanje na tuji ustanovi sta vsaj načeloma pogojeni s solidnim znanjem tujega jezika (bodisi jezika okolja ustanove bodisi lingue france konkretnega znanstvenega področja), torej UNG in UP (in v predlogu novih meril UL) prek tega zahtevata solidno znanje tujega jezika. Po drugi strani merila UM in UL (tako trenutna merila kot osnutek novih meril), ne pa merila UNG in UP, od visokošolskih sodelavcev eksplicitno zahtevajo aktivno obvladanje vsaj enega svetovnega jezika. Prek enega ali drugega določila torej vse štiri univerze od visokošolskih

sodelavcev zahtevajo znanje tujega jezika, dejansko pa je to neobhodno tudi zaradi zadoščanja pogojev iz točke 1), pa tudi zaradi zadoščanja raznih drugih zahtev iz meril večine univerz, npr. zahteve po mednarodnem sodelovanju. Hkrati merila nobene od ustanov ne zahtevajo znanja slovenščine.

Pregled trenutno veljavnih meril pri vseh štirih univerzah kaže precejšnjo homogenost jezikovne politike izvolitev v nazive. Povsod se sicer neeksplicitno vendar prek zahteve po "mednarodnosti" vseeno precej neposredno spodbuja predstavljanje znanstveno-raziskovalnih rezultatov v tujem jeziku. Hkrati se nikjer ne eksplicitno ne posredno ne spodbuja predstavljanja rezultatov v slovenščini. Od visokošolskih sodelavcev se tudi zahteva znanje tujega jezika – na UL in UM tudi eksplicitno, na UNG in UP pa posredno (zahteva po delovanju na tuji ustanovi in po mednarodnem sodelovanju).

3.2 Pregled in analiza politik na znanstveno-raziskovalnih ustanovah – vprašalnik

Tudi za ta vprašalnik je bil narejen izbor nekaj čimbolj reprezentativnih raziskovalnih ustanov. V izboru so zastopani vsi trije največji raziskovalni inštituti (Institut Jožef Stefan, Znanstveno raziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti ter Kemijski inštitut) ter nekaj manjših inštitutov. Zastopana je tudi široka paleta različnih raziskovalnih področij, od katerih jih je 9 naravoslovnih ter 9 družboslovnih oziroma humanističnih. Izbor ni uravnotežen po regijah, saj se vsi razen enega inštituta nahajajo v osrednjeslovenski regiji. Izmed 17 ustanov iz osrednje Slovenije pa jih je kar 16 v Ljubljani. Vprašalnik, s katerim sva nagovorila inštitute, sva naredila na podlagi prej obravnavanega vprašalnika za visokošolske ustanove, tako da sta vprašalnika glede vprašanj oziroma ciljnih odgovorov medsebojno čimbolj primerljiva. Hkrati seveda tudi za ta vprašalnik velja, da se je izpolnjeval na spletu in da je bila respondentom obljubljen anonimnost odgovorov (za razloge glej 2.2 zgoraj), zato ob rezultatih ni konkretnih imen ustanov. Tudi tu se je zaradi narave vprašanj in zaradi reprezentativnosti rezultatov za respondente ciljalo raziskovalne sodelavce, ki so redno in normalno vpeti tako v raziskovalno kot tudi administrativno delo svoje ustanove. Celoten vprašalnik je na voljo v prilogi B.

Tabela 1:

Že pri tem vprašanju se pokaže, da je ločevanje na inštitute, ki se ukvarjajo samo z znanstveno-raziskovalnim delom, in visokošolske ustanove, ki se poleg z znanostjo ukvarjajo tudi s pedagoško dejavnostjo, smiselno. Razlika je pri tem vprašanju morda manjša kot

kasneje, a je še vedno prisotna. Manjši odstotek ustanov uporablja le slovenščino (zgoraj 18 %, tu 12 %) ter slovenščino in nek drug tuj jezik (zgoraj 29 %, tu 24 %), na drugi strani pa se na več ustanovah uporabljata slovenščina in angleščina (zgoraj 53 %, tu 65 %). Nekaj razlike smo že zgoraj pojasnjevali z obstojem študijev tujih jezikov, preostanek lahko pojasnimo s preprostim dejstvom, da je znanstveno-raziskovalno področje precej bolj internacionalizirano kot pedagoško delo na visokošolskih ustanovah (kakor smo opazili že zgoraj, se že znotraj visokošolskih ustanov pokaže razlika med pedagoškim delom in znanstveno-raziskovalnim delom, kjer je večja tudi prisotnost tujih jezikov).

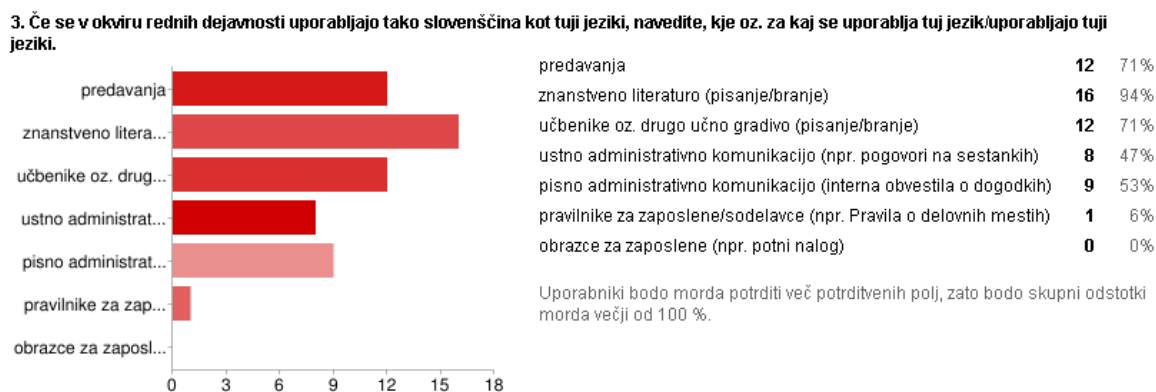
O samih rezultatih pa lahko skoraj dobesedno ponovimo, da slovenščina očitno ni manj pomembna od drugih jezikov, saj se na dveh ustanovah uporablja le slovenščina, za nobeno ustanovo pa ne velja, da se slovenščine ne bi uporabljalo. Od tujih jezikov je očitno najpomembnejša angleščina, vseeno pa je treba dodati, da se v približno eni četrtini primerov poleg slovenščine uporabljajo tuji jeziki, ki niso angleščina.

Tabela 2:

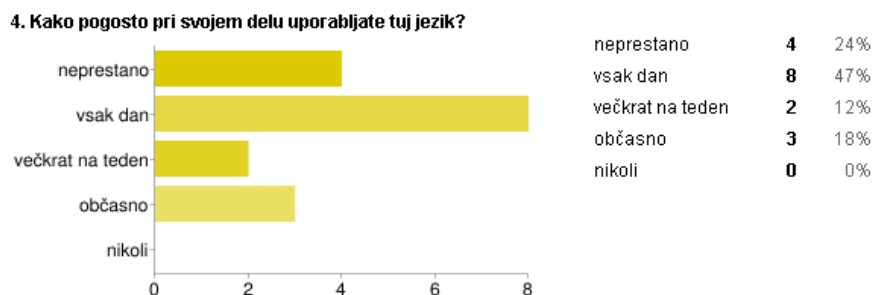
Ker sta bila dva odgovora na prejšnje vprašanje 'samo slovenščina', ta dva respondenta na vprašanji 2 in 3 nista odgovarjala: posledično je 100 % dejansko 16 in ne 18 odgovorov, kakor je avtomatsko izračunal program, ki ga uporablja (in ne uspeva nastaviti). Kar se tiče jezika administracije, so odgovori na inštitutih popolnoma enaki odgovorom z visokošolskih ustanov. Največja razlika se kaže v rabi jezika pri branju/pisanju znanstvene literature in učbenikov. Morda se učbenike v okviru inštitutov razume drugače kot v okviru visokošolskih ustanov. Učbenik, ki se uporablja v okviru rednega dela na inštitutu, se zdi precej bolj znanstveno delo, kot tako pa je bliže znanstveni literaturi. Vsekakor učbenik, ki ga uporabljajo na inštitutu, ni učbenik za dodiplomski študij, saj na inštitutih ni dodiplomskih študentov.

Tabela 3:

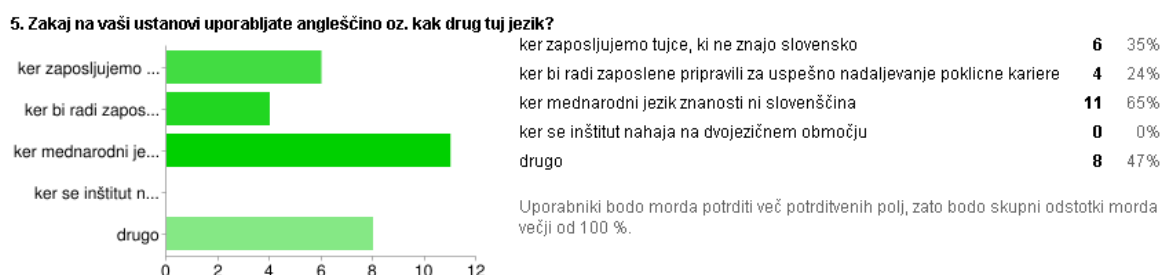
Če rezultate tukajšnje tabele 3 primerjamo s tabelo 3 v sekciji z visokošolskimi ustanovami, je glavna razlika v odstotkih rabe angleščine za predavanja in v odstotkih rabe angleščine za interno pisno komunikacijo. Razlika pri predavanjih je zopet pojasnljiva z osnovnim namenom tipa ustanov in posledičnimi predavanji, ki jih oba tipa ustanov organizirata. Predavanja na inštitutih so predavanja znanstvenikov drugim znanstvenikom. Če je znanstvena literatura pisana in brana večinoma v tujem jeziku, potem se pričakuje, da bodo v tujem jeziku tudi predavanja. Seveda je predavanj še vedno več v slovenščini kot pa v tujem jeziku, kar pa se najlažje razloži s preprostim dejstvom, da lahko znanstvene članke beremo od avtorjev s celega sveta, medtem ko je povsem nepresenetljivo, da bomo iz očitnih razlogov na predavanjih uspeli privabiti precej več domačih kot pa tujih znanstvenikov. Predavanja na visokošolskih ustanovah so seveda predavanja profesorja študentom in torej niti ne spadajo nujno v okvir znanstvenih dogodkov. Večji delež pisne komunikacije v tujem jeziku nasproti manjšemu deležu na visokošolskih ustanovah je najlažje razložljiv z večjo internacionalizacijo raziskovalnih inštitutov in posledično višjim odstotkom tujih zaposlenih raziskovalcev v primerjavi z visokošolskimi ustanovami.

Tabela 4:

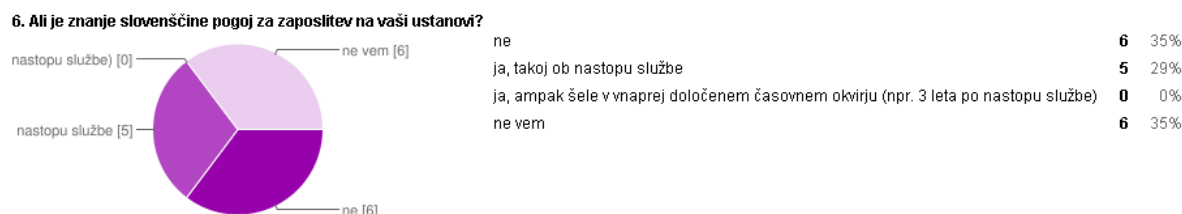
Večji delež vsakodnevne uporabe tujega jezika kot na visokošolskih ustanovah se zdi povezan z omenjeno večjo internacionalizacijo znanosti. Znanost je bolj internacionalizirana in posledično bolj vezana na tuj jezik kot pedagoško delo na visokošolskih ustanovah. Večja internacionalizacija pa je seveda posledica različnih osnovnih ciljev, ki jih imata znanost in visokošolska ustanova (še posebej visokošolska ustanova z velikim deležem dodiplomskega izobraževanja). Kakor je bilo omenjeno že v uvodu, je znanost že v osnovi namenjena vsem znanstvenikom in je zato edino smiselna, če jo drugi lahko berejo (imajo kaj od nje, sicer hitro zapademo v larpurlartizem). Visokošolske ustanove imajo na drugi strani drugačen koncept in ta ni nujno vezan na tujino.

Tabela 5:

Pogosta raba tujega jezika je zelo očitno pogojena z znanstveno literaturo v tujem jeziku. Tuj jezik se po mnenju respondentov namreč po večini uporablja zato, ker mednarodni jezik znanosti ni slovenščina, ker je torej znanstvena literatura pretežno v tujem jeziku. Če hočemo držati stik z dosežki znanosti po svetu, se moramo pač lotiti branja literature v tujem jeziku.

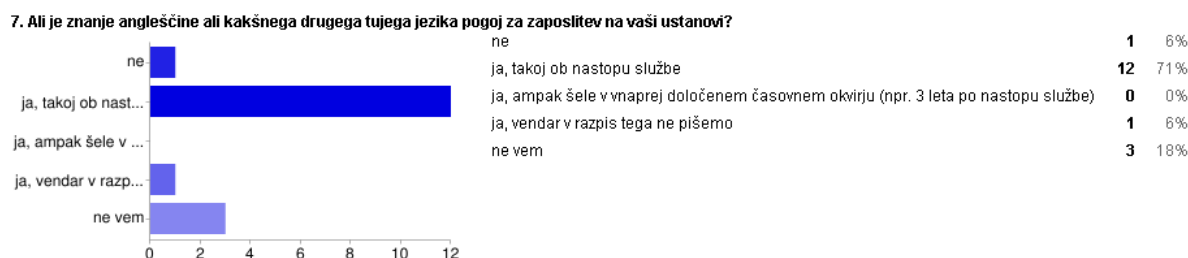
Tabela 6:

Po eni strani se tudi tu kaže razlika med inštituti in visokošolskimi ustanovami. Zgoraj je bilo pri tem vprašanju razmerje med 'ne' in 'ja' 29 % : 53 % v korist odgovora 'ja, takoj ob nastopu službe', tukaj pa je razmerje 35 % : 29 %, v korist odgovora 'ne'. Ker raziskovalci na inštitutih nimajo rednega stika s študenti, temveč le s sodelavci znotraj iste inštitucije, torej s samimi znanimi – notranjimi, je na nek način lažje zaposliti nekoga, ki ne zna slovenskega jezika.

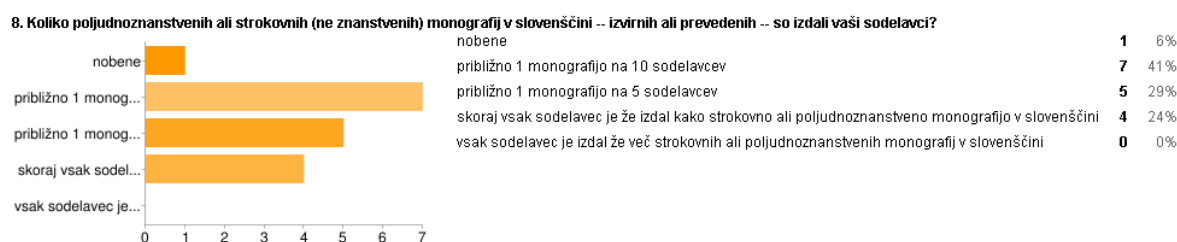
Je pa v luči ReNPJP0711 nenavadno, da se, če zaposlujejo tujce, ustanove ne trudijo tem zaposlenim tujcem kot pogoj zaposlitve postaviti znanja slovenščine v vnaprej določenem časovnem okvirju (ta možnost ni bila izbrana nikoli ne pri raziskovalnih ne pri visokošolskih ustanovah). Če se znanja sploh ne zahteva, se odrekamo marsičemu iz ReNPJP0711, če se znanje zahteva že ob nastopu, pa se že vnaprej odrekamo zaposlitvi večine tujcev. Hkrati je taka praksa glede enega od uradnih jezikov ustanove znana iz nekaterih dvojezičnih ustanov po svetu (npr. kanadska Univerza v Ottawi).

Tabela 7:

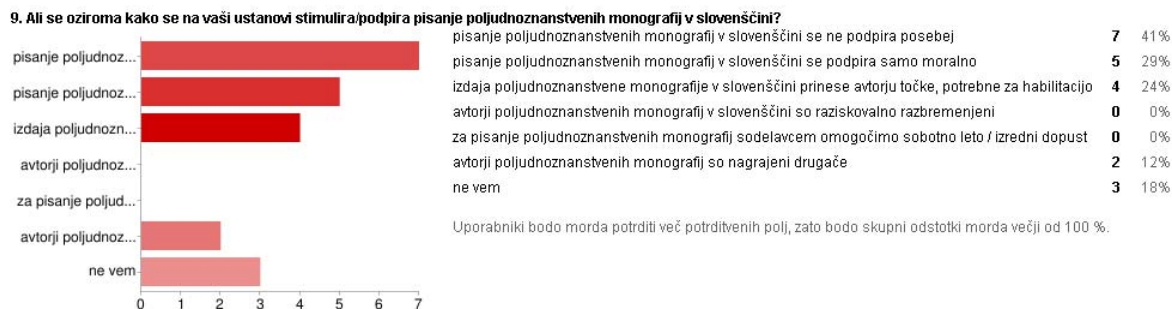
Razlika med visokošolskimi ustanovami in inštituti je pri tem vprašanju še toliko bolj očitna. Ponovno lahko zaključimo, da je znanost precej bolj internacionalizirana, kot so visokošolske ustanove. Če je mednarodni jezik znanosti angleščina, potem seveda moraš govoriti angleško, če želiš pisati znanstvene članke.

Tabela 8:

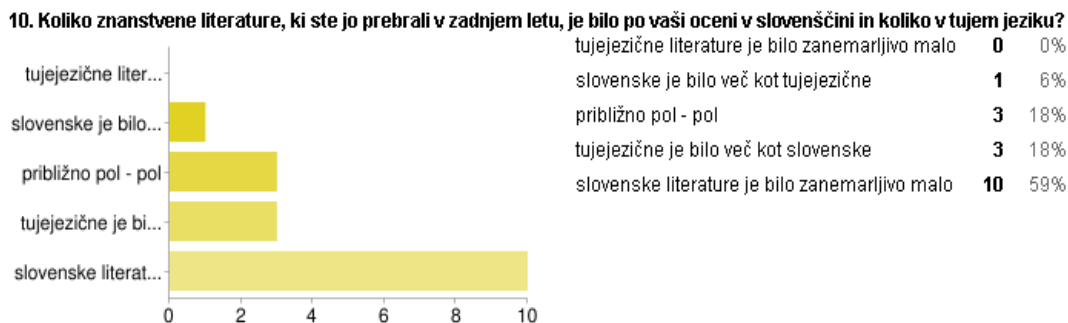
Število izdanih poljudnoznanstvenih monografij na inštitutih je primerljivo s številom izdanih učbenikov. Sklenemo torej lahko, da medtem ko sodelavci visokošolskih ustanov skrbijo, da je stanje s količino slovenskih učbenikov očitno kar spodbudno, sodelavci raziskovalnih ustanov skrbijo, da je stanje s slovenskimi poljudnoznanstvenimi monografijami kar spodbudno.

Tabela 9:

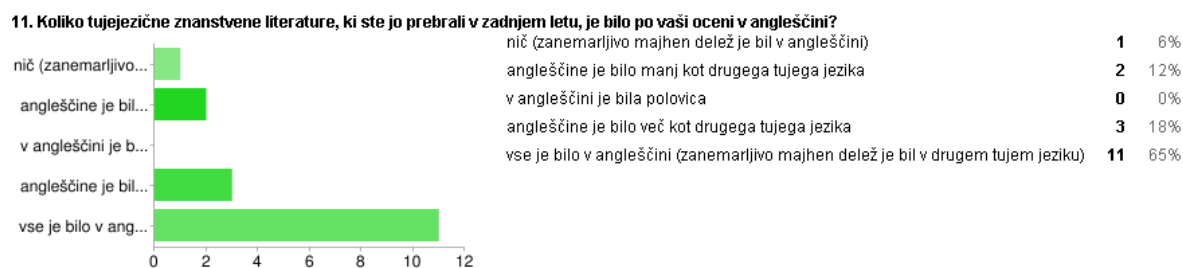
Glede na tabeli 9 opazamo veliko razhajanje med raziskovalnimi in visokošolskimi ustanovami. Nagrajevanja za pisanje poljudnoznanstvenih knjig ni. Ker so poljudnoznanstvene knjige za izdelovanje slovenske terminologije in razvijanje slovenskega znanstvenega in strokovnega jezika niso veliko manj pomembne kot učbeniki (prim. Marušič in Žaucer 2007 in 2009), eksplicitno pa o skrbi za poljudnoznanstvene publikacije v slovenščini govori tudi ReNPJP0711, se zdi smiselno to na nek način spodbujati.

Tabela 10:

V tem vprašanju so rezultati visokošolskih in raziskovalnih ustanov skoraj identični. Ker je vprašanje vezano na znanstveno dejavnost (in je bilo zastavljeno povsem enako tudi pri visokošolskih ustanovah), to niti ni presenetljivo. Sodelavci visokošolskih ustanov so tu pač odgovarjali vezano na svoje znanstveno-raziskovalno delo, zato ni razloga, da bi se rezultati razlikovali. Več komentarja je zgoraj.

Tabela 11:

Podobno kot pri prejšnjem vprašanju je tudi to vprašanje le vprašanje o znanstveno-raziskovalnem delu posameznika inštitutnega raziskovalca. Primerljivost z visokošolskimi ustanovami je torej zopet povsem pričakovana.

Tabela 12: *Uporabo jezikov v raziskovalnih organizacijah ureja tudi zakonodaja (Zakon o javni rabi slovenščine, Zakon o upravnem postopku itd.).*

	popolnoma se strinjam	se strinjam	ni niti niti	se ne strinjam	nikakor se ne strinjam	povprečje
ta določila so omejujoča pri izvajanju raziskovalne dejavnosti	2	2	8	3	3	2,83
ta določila naši ustanovi lajšajo izvajanje raziskovalne dejavnosti	2	2	10	2	2	3
ta določila so pomembna za ohranitev slovenščine	4	5	7	0	2	3,5
ta določila so pomembna za večjo konkurenčnost naših inštitutov, privabljanje tujih raziskovalcev itd.	0	3	11	2	2	2,83
teh določil ne poznam dobro	7	3	2	6	0	3,61

Ker je pri vprašanju 12 večina respondentov zapisala, da zakonskih določil ne poznajo dobro, so odgovori morda manj relevantni. Kot je bilo zapisano v komentarju visokošolskega vprašanja 12, so odgovori očitno napisani rahlo na pamet oziroma po tistem, kar si pod temi določili respondenti predstavljajo na podlagi npr. (formalnih in neformalnih) pogovorov s kolegi in verjetno tudi na podlagi slike, ki jo dobijo iz javne debate na to temo, zato je upravičenost izraženih stališča vsaj delno pod vprašajem.

Tabela 13: *Ali obstaja v vašem laboratoriju / oddelku inštituta kakšna nezapisana ustaljena praksa postopanja v primeru tujih raziskovalcev, ki so pri vas na kratkoročen raziskovalnem obisku?*

ko so v laboratoriju / raziskovalni skupini prisotni raziskovalci, ki ne znajo slovensko, poteka vsa komunikacija v laboratoriju v tujem jeziku	12	72,2 %
ko so v laboratoriju / raziskovalni skupini prisotni raziskovalci, ki ne znajo slovensko, po skupnih sestankih v slovenščini nekdo poda povzetek v tujem jeziku	0	0 %
z raziskovalci, ki ne znajo slovensko, imamo individualna raziskovalna srečanja	1	5,5 %
raziskovalcem, ki ne znajo slovensko, se ne prilagajamo, da se bodo čimprej naučili slovensko	1	5,5 %
obstaja ustaljena praksa, ki je ni med zgornjimi možnostmi	0	0 %
ni ustaljene prakse	3	16,6 %

Pri tem vprašanju je ponovno precej razlik med inštituti in visokošolskimi ustanovami. Na visokošolskih ustanovah je glavni odnos, po katerem smo spraševali, torej profesor – študent,

neenakovreden. Na inštitutih pa naj bi vsaj načeloma glavni odnos, po katerem smo spraševali, bil na ravni dveh bolj enakopravnih raziskovalcev. Hkrati je občutno nižji odstotek prilagajanja tujim študentom z izvajanjem predavanj v tujem jeziku po vsej verjetnosti tudi posledica večje zahtevnosti in formalnosti visokošolskega/razrednega predavanja v angleščini in manjše zahtevnosti in formalnosti laboratorijskega raziskovalnega sestanka v angleščini.

4 Zaključek

Zaradi časovnih omejitev oziroma izredno kratkega časovnega roka, ki je bil na voljo za to raziskavo (7 tednov od podpisa pogodbe do roka za oddajo), nisva uspela opraviti planiranega pregleda pravilnikov delovanja in ocenjevanja znanstvenega dela Javne agencije za raziskovalno dejavnost RS, Tehnološke agencije RS, Javnega sklada RS za razvoj kadrov in štipendije, Slovenske znanstvene fundacije ter drugih ustanov, ki do neke mere diktirajo politiko znanstvenega objavljanja v Sloveniji. Ker so pravilniki vrednotenja znanstvenega dela, ki ga uporabljajo te agencije, v grobem primerljivi s pravilniki, ki jih uporabljajo univerze pri habilitacijah, meniva, da raziskava zaradi tega manjka ni preveč pomanjkljiva oziroma da lahko podatke z univerz posplošimo tudi na te organizacije. Izostaja pa pregled jezikovnih vidikov postopkov prijavljanja na razpise (jezik prijav, obrazcev ipd.) pri omenjenih domačih financerjih, kot tudi vsi vidiki razpisnih postopkov (vrednotenje, prijavljanje) pri EU financerjih znanstveno-raziskovalne dejavnosti (Evropska znanstvena fundacija itd.).

Raziskavo zaključujeva z naslednjimi sklepi. Področji znanosti in visokega šolstva sta sicer prepleteni, a še vedno ločeni. Ločeni sta že v samem konceptu oziroma v svojem glavnem cilju, to pa se odraža tudi pri izbiri in rabi jezika oz. jezikov. Mednarodni jezik znanosti ni slovenščina in na to Slovenija hočeš nočeš nima vpliva. Če si želimo sodelovati v mednarodnih znanstvenih tokovih, se moramo s tem sprijazniti. Videti je, kot da so se slovenski znanstveniki s tem že sprijaznili in da jih to tudi kaj dosti ne moti. Na drugi strani pa visoko šolstvo opravlja funkcije znotraj Slovenije, in če za glavni cilj visokega šolstva postavimo izobraževanje slovenskih državljanov, je izbira jezika ponovno bolj ali manj nesporna. Seveda odgovor tu ni tako kategoričen, saj je v visokem šolstvu, še posebej na doktorski ravni, prisotna tudi znanost, s tem pa tudi internacionalizacija in tuji jeziki (pretežno angleščina).

Drugi vir internacionalizacije visokega šolstva so študentje iz tujine, katere si verjetno vse visokošolske ustanove želijo, manj pa je po trenutnem stanju sodeč jasno, kaj in kako naj bi z njimi počeli, če bi ti študentje k nam res prišli v večjem številu. Zmeda vlada že na spletnih straneh, ki so za tuje študente prva vaba za odločitev za naše ustanove, saj si na nobeni od ustanov tuji študentje ne morejo ustvariti popolne slike o študiju, oziroma vsaj ne niti približno enako popolne, kot si jo lahko slovenski študentje. Določene strani pa s svojo izdelavo tuje študente morda celo prej odbijajo, kot da bi jih privabljele.

Ravno tako določena neenotnost vlada na ravni strateških dokumentov, tako da prihaja npr. med Resolucijo o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2007-2011 in osnutkom nacionalnega programa visokega šolstva 2012-2020 do določenih neskladij, za nekatera zakonska določila pa ni jasno, ali mogoče celo ne onemogočajo npr. skupnih študijskih programov z ustanovami zunaj Slovenije, če naj se ti izvajajo povsem v angleščini. V tej luči se zdi najpomembnejše to, da se na ravni države jasneje določi glavno vlogo, ki naj jo visoko šolstvo ali pa vsaj javno financirano visoko šolstvo v slovenski družbi opravlja. Šele potem se bomo lahko odločili, kakšna naj bo jezikovna politika, in temu prilagodili tudi zakonodajo.

S tem v zvezi je treba omeniti tudi, da če naj bi po osnutku nacionalnega programa visokega šolstva 2012-2020 v znanosti in visokem šolstvu zaposlovali tujce, se še posebej v

luči ReNPJP0711 zdi nenavadno, da se ustanove ne trudijo zaposlenih tujcev k pridobitvi znanja slovenščine 'prisiliti' npr. s pogojevanjem zaposlitve z znanjem slovenščine v vnaprej določenem časovnem okviru. Če se znanja sploh ne zahteva, se odrekamo marsičemu iz ReNPJP0711, če se znanje zahteva že ob nastopu, pa se že vnaprej odrekamo zaposlitvi večine tujcev.

Domače strani visokošolskih zavodov, namenjene tujim študentom, so skoraj izključno v angleščini (le dve podstrani Univerze v Mariboru sta v ruščini), pa vendar se zdi, da je – bolj kot v znanosti – angleščina v visokem šolstvu le eden izmed tujih jezikov; sicer najpomembnejši tuj jezik, a še vedno le eden izmed tujih. Zakonska določila, ki raje kot konkretno o angleščini govorijo o tujih jezikih, se zato zdijo povsem smiselna.

Vprašanje smiselnosti stimuliranja (kvote) znanstvenih objav v slovenščini je vse prej kot jasno, brez dvoma pa se zdi smiselno podpirati objave visokošolskih učbenikov in poljudnoznanstvene literature v slovenščini. Delno je za to poskrbljeno že na visokošolskih ustanovah, saj avtorji v večini primerov objavljene učbenike lahko uporabijo pri habilitaciji. Drugače pa je na raziskovalnih inštitutih, kjer raziskovalci očitno ne dobijo nikakršne spodbude za pisanje poljudnoznanstvenih knjig (učbenikov za širšo množico).

Z vidika habilitacijskih meril so si univerze precej podobne, na vseh se močno spodbuja objavlanje v tujih jezikih, pri čemer javne univerze sicer delajo izjemo za nekatera področja, na katerih naj bi objavlanje v tujih jezikih ne bi bilo možno oziroma smiselno. Posebnega spodbujanja objavljanja v slovenščini ne prakticira nobena od univerz. Vsaj za terminološki vidik znanstvenega jezika bi bilo, kot rečeno, zato smiselno dodatni skrbeti s stimuliranjem pisanja visokošolskih učbenikov in poljudnoznanstvenih monografij – prvo ima seveda hkrati tudi še drugo pomembno vlogo, da domačim študentom lajša pedagoški proces.

Precej podobne so si univerze tudi z vidika študijskih pravil glede rabe jezika v učnem procesu, več raznolikosti pa se najde med samostojnimi visokošolskimi zavodi; raba jezika vsaj pri nekaterih od teh bolj očitno neposredno odseva neko konkretno idejo o cilju posameznega visokošolskega zavoda.

Kot zaključek zaključka navajava še komentarje, ki so jih na "trenutne jezikovne ureditve v visokem šolstvu v Sloveniji ali na prakso na svoji ustanovi" na koncu obeh vprašalnikov pustili respondenti. Ker posameznikova seznanjenost s področnimi predpisi ni preverjena in lahko komentarji torej vsebujejo tudi napačne trditve ali mnenja, osnovana na napačnih predpostavkah, je namen navedbe komentarjev zgolj omogočenje anekdotičnega vpogleda v stališča do "trenutne jezikovne ureditve v visokem šolstvu v Sloveniji ali na prakso na svoji ustanovi". Komentarji so razdeljeni v tri sklope, glede na grobo sorodnost izražene mnenja. Navedeni so nespremenjeni in nelektorirani.

Za več tujejezičnosti:

- Razumem pomembnost ohranjanja slovenščine kot pomembnega dela kulturne identitete, vendar se mi zdi trenutni način tega ohranjanja zelo neustrezen - zlasti v pogledu mednarodnih izmenjav.
- Pogoji znanja slovenščine je velika omejitev pri zaposlovanju tujih kolegov, ki bi lahko učili pri nas in s tem pripomogli k atraktivnejšemu programu.
- Striktno vztrajanje na vseh predavanjih v slovenščini je preveč omejevalno in v primerih velikih skupin tujih študentov (3-5 na 25 naših študentov) neproduktivno. Po dogovoru z našimi študenti ključna predavanja izvedemo tudi v angleščini."
- Najbolj problematična določba je, da se ne more izvajati program samo v angleškem jeziku.

- Zdaj veljavne navade so premalo prožne. Kakor je izjemno pomembno, da se vsaj do univerzitetne ravni razvijajo predavanja in znanstvena terminologija tudi v slovenščini in da se tudi v slovenščini pišejo in objavljajo najkvalitetnejša znanstvena dela, pa je POLEG (ne NAMESTO) tega treba omogočiti tudi predavanja v tujih jezikih, tako zaradi predavateljev in večje kvalitete pouka in raziskovanja, kot zaradi izmenjave študentov.
- "Pisanje doktorskih nalog v slovenskem jeziku na ozko specializiranih znanstvenih področjih, ni smiselno oz. ima več slabih strani. Tako npr. raziskovalno delo, predstavljeno v doktorski nalogi, ni razumljivo tujim raziskovalcem, ki delajo na istem področju, v Sloveniji pa je raziskovalec, ki bi bili specializirani za to področje, malo. Poleg tega so v komisiji za zagovor doktorskega dela tako lahko le profesorji z znanjem slovenščine, in ker je dobrih strokovnjakov za posamezno področje malo, njihove znanstvene izkušnje pogosto ne opravičujejo članstva v posamezni komisiji za oceno doktorskega dela, posledično pa njihove pripombe na doktorsko delo niso znanstvene oz. vsebinske ampak stilske oz. slavistične, kljub temu, da mora biti doktorsko delo uradno lektorirano s strani slavista. S tem se zmanjšuje kvaliteta in konkurenčnost znanstvenega dela in raziskovalcev v Sloveniji, medtem ko slovenski narod od tega razen dodatnega gradiva za arhiv NUK in statističnega urada nima koristi, saj je za znanstveno razpravo, ki bi zajela širšo javnost potrebno veliko specifičnega znanja in kritične mase v tem pogledu v Sloveniji ni.
- Za ohranitev slovenskega jezika, je bolj kot prevajanje znanstvenih besedil v slovenski jezik, pomembna kvalitetna in močna znanost, ki bo osnova močnemu in konkurenčnemu gospodarstvu, vse skupaj pa bo omogočalo, da bo slovenski narod pridobil ""zdravo"" samozavest in ""zdrav"" ponos. "
- Druga pripomba je vezana na uporabo tujk na področju družboslovja in to v primeru, ko zanje obstajajo slovenski izrazi, ki se uporabljajo tudi v vsakodnevnikih pogovorih, medtem ko so naravoslovci prisiljeni ""sloveniti"" specifične znanstvene termine v nesmiselne in brezpomenske besede. Za razumevanje v slovenščino prevedenega besedila si moramo zato pogosto pomagati z angleškim / tujejezičnim izvornikom.
- Tretja pripomba je vezana na prijave naravoslovnih projektov za razpis ARRS, ki morajo biti napisane v slovenskem in angleškem jeziku. Prevajanje v slovenski jezik vzame precej časa in je z vidika znanstvenika in njegovega dela povsem neracionalno in nesmiselno. Recenzent, ki ne razume vloge za predlagani projekt v angleškem jeziku, zagotovo ni kompetenten za funkcijo recenzenta (postavlja se namreč vprašanje, ali je sploh sposoben spremljati znanstveno literaturo, ki je skoraj izključno v angleškem jeziku).
- nisem prepričan, da je smiselno uveljavljati strogo določila, ki omejujejo komunikacijo (pisno, ustno; administrativno ali znanstveno) v tujem jeziku (zlasti angleščini). nikakor ne zato, ker bi bila slovenščina za to neprimerna, ampak zato, ker je simultano prevajanje nepopisno drago in je praktično neizvedljivo recimo na sestankih, strokovnih srečanjih in debatah (simultani prevajalec mora bit strokovnjak na svojem področju); povzetki so pa neustrezna osnova za debato in poglobljeno razmišljanje. Prav tako je iluzorno in odvrtaajoče pričakovati, da se bo nekdo, ki pride za eno leto predavat v Slovenijo naučil jezika tako dobro, da se bo v njem sposoben strokovno izražati. Seveda, naj se to spodbuja, ne sme pa to postati merilo izključevanja....

Za manj tujejezičnosti/več slovenščine:

- Angleščina kot učni jezik v slovenskem visokošolskem sistemu se na državnih univerzah ne bi smela samoumevno spodbujati, predvsem pa ne sme postati nadomestni učni jezik. je začetek konca slovenskega jezika. Izguba slovenskega znanstvenega jezika in terminologije je začetek konca našega jezika.

- Članki v slovenščini, bi morali imeti veljavo tudi v naravoslovju!
- Obstaja problem tujih raziskovalcev, ki se tudi po nekajletnem bivanju v Sloveniji ne naučijo slovenščine. Očitno se jim preveč prilagajamo. Medtem ko je prilagajanje tujim obiskovalcem na mestu, kadar gre za krajše obiske, pa ni na mestu, če raziskovalec namerava ostati v Sloveniji daljši čas (npr. zaradi poroke, itd.).
- Slovenski jezik je potrebno ohranjati in ga uporabljati primarno. Jezik je MOČ in je VARNOST v tako majhni deželi kot je Slovenija. Za sodelovanje in komunikacijo s svetom je potrebno podpirati in izobraževati državljane RS tudi v tujih jezikih in ne samo v enem tujem jeziku, ker bi v primerjavi s slovenskih jezikom ta v praksi in življenju verjetno slej ko prej prevladal.

Manj odločeno, manj očitno, drugi vidiki ...:

- "Slovenščina kot tehniški jezik je pomembna in jo je potrebno ohranjati. Po drugi strani pa je samo z izvajanjem slovenščine nemogoče privabiti tuje študente na slovenske fakultete.
- "Erasmus študenti običajno izberejo seminar/studio, kjer se v risalnici z njimi pogovarjam v angleščini. Nekateri učitelji imajo z njimi individualne pogovore v angleščini.
- Tuji študenti, predvsem iz republik bivše Jugoslavije, imajo na začetku predavanj tečaj slovenščine. Pri predavanjih se jim ne prilagajamo posebej, pri individualnih konzultacijah pa po potrebi.
- Verjetno bi bila najboljša rešitev izvajanje predavanj v angleščini ali slovenščini, pri čemer bi moral obstajati minimalni nivo izvajanja v slovenščini. Rešitev ni preprosta in potrebuje veliko razmisleka."
- Razen pedagoških aktivnosti se pri nas izvajajo tudi raziskovalne in pogosto je potrebno različne aktivnosti izvajati dvojezično, kar obremenjuje naše delo. Izračunali bi lahko koliko let-ljudi vsako leto v Sloveniji zapravimo na ta račun. Tipični primer je npr. prijava projektov, kjer obsežno dokumentacijo izpolnjujemo v slovenščini in angleščini.
- Sicer pa je praksa odvisna tudi od financiranja - pri prevelikem številu študentov z njimi ni mogoče delati individualno."
- Denarna podpora ARRS za izdajo znanstvenih revij in monografij bi morala pokriti stroške lekture slovenskega jezika in stroške prevoda v tuji jezik!
- Komentirala bi rada izdajo monografij. Kot raziskovalni Oddelek na področju biotehnologije napišemo mnogo več člankov kot monografij, tako tujih kot slovenskih, pisanje člankov v slovenščini spodbujamo, čeprav večino točk prinesejo članki v angleščini, ker se lahko objavljajo v revijah ki neprimerno višje kotirajo po IF.
- "Nacionalne (npr. temeljne) projekte pri ARRS je treba oddati enakovredno v slovenščini in angleščini. Zaradi dragih prevodov so redke slovenske znanstvene revije, ki skrbijo za razvoj terminologije v obeh jezikih (slo, ang)."
- "Slovenski raziskovalci so dolžni razvijati slovensko znanstveno terminologijo. Brez tujih jezikov pa seveda nikakor ne gre. Zanimivo bo, kaj bo prinesla vedno bolj izpopolnjena možnost avtomatskega prevajanja.

Viri

Carli, Augusto in Ulrich Ammon (ur.) 2008. *AILA Review 20 (Linguistic inequality in scientific communication today)*.

Humar, Marjeta in Mojca Žagar Karer (ur.) 2010. *Nacionalni jeziki v visokem šolstvu. National Languages in Higher Education*. Ljubljana: Založba ZRC. Dosegljivo: <http://bos.zrc-sazu.si/knjige/Nacionalni%20jeziki%20v%20visokem%20%C5%A1olstvu.pdf>

Lešnik, Irina. 2010. Drzna Slovenija vendarle ni dovolj drzna, da bi zavarovala položaj slovenščine. *Primorske novice* (20. 11. 2010). Dosegljivo: <http://www.primorske.si/Priloge/Propeler/Drzna-Slovenija-vendarle-ni-dovolj-drzna-da-bi-zav.aspx>

Marušič, F. in R. Žaucer. 2009. Nekaj misli o jeziku slovenističnih objav. V M. Stabej (ur.) *Infrastruktura slovenščine in slovenistike (Obdobja 28)*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 245-250. Dosegljivo: http://www.centerslo.net/files/file/simpozij/simp28/Marusic_Zaucer.pdf

Marušič, F. in R. Žaucer. 2007. Lahkotnost objav v lokalnih revijah (O vrednotenju znanstvenih objav v humanistiki). *Dnevnikov objektiv* (10.11.2007). 22-23. Dosegljivo: <http://www.ung.si/~rzaucer/papers/MarusicZaucer-2007-O-vrednotenju-znan-objav-v-humanistiki.pdf>

Spletni viri

Jezik poučevanja na Univerzi v Ljubljani - http://www.uni-lj.si/en/study_at_the_university/language_of_tuition_at_ul.aspx

Ljubljanska izjava o rabi slovenskega jezika v visokošolskih ustanovah v Sloveniji z namenom ohranjanja jezikovne raznolikosti v Evropski uniji - <http://bos.zrc-sazu.si/knjige/Nacionalni%20jeziki%20v%20visokem%20%C5%A1olstvu.pdf>

Merila za izvolitve v nazive Univerze na Primorskem (sprejeto 2009) - <http://www.upr.si/univerza/akti-in-zakonodaja/interni-akti/>

Merila za volitve v nazive visokošolskih učiteljev, znanstvenih delavcev in sodelavcev Univerze v Ljubljani (sprejeto 2001) - http://www.uni-lj.si/o_univerzi_v_ljubljani/statut_in_pravilniki/merila_za_volitve.aspx

Merila za volitve v nazive visokošolskih učiteljev, znanstvenih delavcev in sodelavcev Univerze v Mariboru (sprejeto 2004) - <http://www.uni-mb.si/podrocje.aspx?id=261>

Navodila za izvajanje študijskih programov v tujem jeziku na Univerzi na Primorskem - http://www.upr.si/fileadmin/user_upload/akti/Akti_UP/Navodila_UP/2008022604_Navodila-za-izvajanje-prog-v-tujem-jeziku.pdf

Opis predmeta Kemija in biologija tal na študijskem programu Vinarstva in vinogradništva na Univerzi v Novi Gorici - <http://www.ung.si/si/studijski-programi/5100/173054/>

Osnutek nacionalnega programa visokega šolstva 2011-2020, »Drzna Slovenija – Slovenija, družba znanja, Nacionalni program visokega šolstva 2011-2020« - http://www.mvzt.gov.si/fileadmin/mvzt.gov.si/pageuploads/pdf/odnosi_z_javnostmi/8.9.10_N_PVS.pdf

Osnutek za javno obravnavo – Merila za volitve v nazive visokošolskih učiteljev, znanstvenih delavcev in sodelavcev Univerze v Ljubljani (sprejeto 2008) - http://www.uni-lj.si/files/ULJ/userfiles/O_univerzi/Statut_in_pravilniki/merila.pdf

Pravila o pogojih in postopku za pridobitev nazivov znanstvenih sodelavcev, visokošolskih učiteljev in sodelavcev na Univerzi v Novi Gorici (sprejeto 2010) - https://www.ung.si/org/img/storage/pravilniki-obrazci/Pravila_izvolitve_okt2010.pdf

Pravila ocenjevanja Univerze v Ljubljani v angleščini - http://www.uni-lj.si/en/study_at_the_university/undergraduate_studies/examination_rules_and_regulations.aspx

Pravila sprejema tujih študentov na Univerzi v Mariboru - http://vpis.uni-mb.si/Tujci/Merila_tujci_Rusija.htm

Pravila študija na programih I. stopnje Univerze v Novi Gorici - <http://www.ung.si/storage/178301/pravila-studija-podipl.pdf>

Pravilnik o izdelavi diplomskih del vseh stopenj študija v tujem jeziku na UM - <http://www.uni-mb.si/povezava.aspx?pid=5701>

Pravilnik o pripravi in zagovoru magistrskega dela na študijskem programu 2. stopnje na Univerzi na Primorskem - http://www.upr.si/fileadmin/user_upload/akti/Pravilni_UP/Pravilnik_o_zagovoru_magistrskega_dela.pdf

Pravilnik o pripravi in zagovoru doktorske dizertacije na Univerzi na Primorskem - http://www.upr.si/fileadmin/user_upload/akti/Pravilni_UP/20060111Pravilnik_dr_disertacija.pdf

Razpis za vpis v študijske programe druge stopnje Fakultete za računalništvo in informatiko Univerze v Ljubljani - http://www.uni-lj.si/en/files/ULJ/userfiles/ulj/studij_na_univerzi/studij_2_stopnje/razpis_2010/ang/FRI.pdf

Razvid visokošolskih zavodov v Republiki Sloveniji - http://www.mvzt.gov.si/si/delovna_podrocja/visoko_solstvo/dejavnost_visokega_solstva/razvid_visokosolskih_zavodov/

Resolucija o nacionalnem programu visokega šolstva RS 2007-2010 - <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200794&stevilka=4694>

Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2007-2011 (ReNPJP0711), sprejel Državni zbor RS na seji dne 7. maja 2007, objavljena v Uradnem listu RS št. 43/07 - <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200743&stevilka=2355>

Spremembe Statuta Univerze na Primorskem - http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r02/predpis_STAT82.html

Srednjeročna razvojna strategija Univerze na Primorskem 2009 – 2013 - http://www.upr.si/fileadmin/user_upload/univerza/SREDNJEROČNA_RAZVOJNA_STRATEGIJA_UP_2009_2013_ZADNJA.pdf

Statut Univerze na Primorskem - <http://www.upr.si/univerza/akti-in-zakonodaja/interni-akti/>

Statut Univerze v Ljubljani - http://www.uni-lj.si/o_univerzi_v_ljubljani/predpisi_statut_ul_in_pravilniki/statut_univerze_v_ljubljani.aspx

Statut Univerze v Mariboru - <http://www.uradni-list.si/1/content?id=95846&part=&highlight=statut+univerze+v+mariboru>

Statut Univerze v Novi Gorici - <http://www.ung.si/img/storage/doc/Statut-ung-julij2010.pdf>

Uredba o potrebnem znanju slovenščine za posamezne poklice oziroma delovna mesta v državnih organih in organih samoupravnih lokalnih skupnosti ter pri izvajalcih javnih služb in nosilcih javnih pooblastil - http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r05/predpis_URED3915.html

Zakon o javni rabi slovenščine - http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r04/predpis_ZAKO3924.html

Zakon o visokem šolstvu - http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r02/predpis_ZAKO172.html

Priloga A:

Vprašalnik o politiki do jezikovne rabe v visokem šolstvu in znanosti -- za visokošolske ustanove

Za potrebe raziskave "Pregled in analiza politik, ki določajo položaj slovenščine nasproti angleščini in drugim jezikom v visokem šolstvu" za Ministrstvo za kulturo na izbranih visokošolskih in raziskovalnih ustanovah opravlja anketo o različnih vidikih jezikovne rabe na dotični ustanovi.

Zbrane podatke bova uporabila izključno za potrebe raziskave. Prvo vprašanje, ki se nanaša na ime vaše ustanove, je namenjeno izključno naši evidenci. V poročilu ustanov ne bomo omenjali poimensko.

Ko odgovorite na vsa vprašanja, pritisnite na gumbek 'Pošlji' oz. 'Submit' na dnu strani.

Za sodelovanje se vam v naprej zahvaljujema.
Rok Žaucer in Franc Marušič

* **Zahtevano**

Navedite ime vaše ustanove (fakultete, šole oz. oddelka). *

1. kateri jeziki se v okviru rednih dejavnosti (študij, administracija itd.) uporabljajo na vašem oddelku/fakulteti? *

- samo slovenščina
- slovenščina in angleščina
- slovenščina in drugi tuji jeziki
- samo angleščina
- samo nek drug tuj jezik

2. Če se v okviru rednih dejavnosti uporabljajo tako slovenščina kot tuji jeziki, navedite, kje oz. za kaj se uporablja slovenščina. *

Slovenščina se uporablja za (odkljukajte vse relevantne točke):

- predavanja
- izpite
- seminarske naloge
- diplomske naloge
- magistrske naloge
- doktorske naloge
- učbenike oz. drugo učno gradivo (branje/pisanje)
- znanstveno literaturo (branje/pisanje)
- ustno administrativno komunikacijo (npr. pogovori na sestankih)
- pisno administrativno komunikacijo (interna obvestila o dogodkih)
- pravilnike za študente (npr. pravila študija)
- pravilnike za zaposlene/sodelavce (npr. Pravila o delovnih mestih)
- obrazce za študente (npr. vpis, prošnja ...)
- obrazce za zaposlene (npr. potni nalog)

3. Če se v okviru rednih dejavnosti uporabljajo tako slovenščina kot tuji jeziki, navedite, kje oz. za kaj se uporablja tuj jezik/uporabljajo tuji jeziki. *

Tuj jezik se uporablja za (odkljukajte vse relevantne točke):

- predavanja
- izpite
- seminarske naloge
- diplomske naloge
- magistrske naloge
- doktorske naloge
- učbenike oz. drugo učno gradivo (pisanje/branje)
- znanstveno literaturo (pisanje/branje)
- ustno administrativno komunikacijo (npr. pogovori na sestankih)
- pisno administrativno komunikacijo (interna obvestila o dogodkih)
- pravilnike za študente (npr. pravila študija)
- pravilnike za zaposlene/sodelavce (npr. Pravila o delovnih mestih)
- obrazce za študente (npr. vpis, prošnja ...)
- obrazce za zaposlene (npr. potni nalog)

4. Kako pogosto pri svojem delu uporabljate tuj jezik? *

(npr. komunikacija s sodelavci, branje oz. pisanje znanstvene literature itd.)

- neprestano
- vsak dan
- večkrat na teden
- občasno
- nikoli

5. Zakaj na vaši ustanovi (oddelku ali fakulteti) uporabljate angleščino oz. kak drug tuj jezik? *

Odkljukajte vse relevantne točke.

- ker imamo tuje študente, ki ne znajo slovensko
- ker imamo tuje predavatelje, ki ne znajo slovensko
- ker bi radi študente pripravili za uspešno nadaljevanje poklicne kariere
- ker mednarodni jezik znanosti ni slovenščina
- ker se študij izvaja na dvojezičnem območju
- drugo

6. Ali je znanje slovenščine pogoj za pedagoško zaposlitev na vaši ustanovi? *

- ne
- ja, takoj ob nastopu službe
- ja, ampak šele v vnaprej določenem časovnem okvirju (npr. 3 leta po nastopu službe)
- ne vem

7. Ali je znanje angleščine ali kakšnega drugega tujega jezika pogoj za pedagoško zaposlitev na vaši ustanovi? *

- ne
- ja, takoj ob nastopu službe

- ja, ampak šele v vnaprej določenem časovnem okvirju (npr. 3 leta po nastopu službe)
- ja, vendar v razpis tega ne pišemo
- ne vem

8. Koliko univerzitetnih učbenikov (ne npr. zbirka vaj) v slovenščini -- izvirnih ali prevedenih -- so izdali sodelavci vaše ustanove? *

Izberite možnost, ki najbolj ustreza. Če niste prepričani, podajte osebno oceno.

- nobenega
- približno 1 učbenik na 10 sodelavcev
- približno 1 učbenik na 5 sodelavcev
- skoraj vsak sodelavec je že izdal kak učbenik v slovenščini
- vsak sodelavec je izdal že več univerzitetnih učbenikov v slovenščini

9. Ali se oziroma kako se na vaši ustanovi (oddelku ali fakulteti) stimulira/podpira pisanje univerzitetnih učbenikov v slovenščini? *

Odključajte vse relevantne točke.

- pisanje učbenikov v slovenščini se ne podpira posebej
- pisanje učbenikov v slovenščini se podpira samo moralno
- izdaja učbenika v slovenščini prinese avtorju točke, potrebne za habilitacijo
- avtorji učbenikov v slovenščini so pedagoško razbremenjeni
- za pisanje učbenikov se sodelavcem omogoči sobotno leto / izredni dopust
- avtorji učbenikov so nagrajeni drugače
- ne vem

10. Koliko znanstvene literature, ki ste jo prebrali v zadnjem letu, je bilo po vaši oceni v slovenščini in koliko v tujem jeziku? *

Gre za znanstveno literaturo, brez strokovne, poljudnoznanstvene ipd.

- tujejezične literature je bilo zanemarljivo malo
- slovenske je bilo več kot tujejezične
- približno pol - pol
- tujejezične je bilo več kot slovenske
- slovenske literature je bilo zanemarljivo malo

11. Koliko tujejezične znanstvene literature, ki ste jo prebrali v zadnjem letu, je bilo po vaši oceni v angleščini? *

Gre za znanstveno literaturo, brez strokovne, poljudnoznanstvene ipd.

- nič (zanemarljivo majhen delež je bil v angleščini)
- angleščine je bilo manj kot drugega tujega jezika
- v angleščini je bila polovica
- angleščine je bilo več kot drugega tujega jezika
- vse je bilo v angleščini (zanemarljivo majhen delež je bil v drugem tujem jeziku)

12. Uporabo jezikov v visokem šolstvu ureja tudi zakonodaja (Zakon o visokem šolstvu, Zakon o javni rabi slovenščine, Zakon o upravnem postopku itd.). *

Prosimo, da se opredelite do spodnjih trditev.

	popolnoma se strinjam	se strinjam	niti niti	se ne strinjam	nikakor se ne strinjam
ta določila so omejujoča pri izvajanju študijskega procesa	☐	☐	☐	☐	☐
ta določila naši ustanovi lajšajo izvajanje študijskega procesa	☐	☐	☐	☐	☐
ta določila so pomembna za ohranitev slovenščine	☐	☐	☐	☐	☐
ta določila so pomembna za večjo konkurenčnost naših študijev, privabljanje tujih študentov itd.	☐	☐	☐	☐	☐
teh določil ne poznam dobro	☐	☐	☐	☐	☐

13. Ali obstaja na vašem oddelku kakšna nezapisana ustaljena praksa postopanja v primeru tujih študentov, ki pridejo k vam npr. preko programa Erasmus? *

- ko so v predavalnici prisotni študenti, ki ne znajo slovensko, potekajo predavanja v tujem jeziku
- ko so v predavalnici prisotni študenti, ki ne znajo slovensko, po predavanju v slovenščini profesor poda povzetek v tujem jeziku
- s študenti, ki ne znajo slovensko, imamo individualne konzultacije
- študentom, ki ne znajo slovensko, se ne prilagajamo, da se bodo čimprej naučili slovensko
- obstaja ustaljena praksa, ki je ni med zgornjimi možnostmi
- ni ustaljene prakse

Če imate na trenutne jezikovne ureditve v visokem šolstvu v Sloveniji ali na prakso na vaši ustanovi kakšen komentar, ga prosimo navedite.

Pošlji

Uporablja tehnologijo [Google Dokumentov](#)

[Prijavite zlorabo](#) - [Pogoji storitve](#) - [Dodatni pogoji](#)

Priloga B:

Vprašalnik o politiki do jezikovne rabe v visokem šolstvu in znanosti -- za raziskovalne ustanove

Za potrebe raziskave "Pregled in analiza politik, ki določajo položaj slovenščine nasproti angleščini in drugim jezikom v visokem šolstvu" za Ministrstvo za kulturo na izbranih visokošolskih in raziskovalnih ustanovah opravlja anketo o različnih vidikih jezikovne rabe na dotični ustanovi.

Zbrane podatke bova uporabila izključno za potrebe raziskave. Prvo vprašanje, ki se nanaša na ime vaše ustanove, je namenjeno izključno naši evidenci. V poročilu ustanov ne bomo omenjali poimensko.

Ko odgovorite na vsa vprašanja, pritisnite na gumbek 'Pošlji' oz. 'Submit' na dnu strani.

Za sodelovanje se vam v naprej zahvaljujeva.

Rok Žaucer in Franc Marušič

* **Zahtevano**

Navedite ime vaše ustanove (inštituta in oddelka inštituta) *

1. kateri jeziki se v okviru rednih dejavnosti (raziskovalna dejavnost, administracija itd.) uporabljajo na vašem inštitutnem oddelku/inštitutu? *

- samo slovenščina
- slovenščina in angleščina
- slovenščina in drugi tuji jeziki
- samo angleščina
- samo nek drug tuj jezik

2. Če se v okviru rednih dejavnosti uporabljajo tako slovenščina kot tuji jeziki, navedite, kje oz. za kaj se uporablja slovenščina. *

Slovenščina se uporablja za (odkljukajte vse relevantne točke):

- predavanja
- znanstveno literaturo (branje/pisanje)
- učbenike oz. drugo učno gradivo (branje/pisanje)
- ustno administrativno komunikacijo (npr. pogovori na sestankih)
- pisno administrativno komunikacijo (interna obvestila o dogodkih)
- pravilnike za zaposlene/sodelavce (npr. Pravila o delovnih mestih)
- obrazce za zaposlene (npr. potni nalog)

3. Če se v okviru rednih dejavnosti uporabljajo tako slovenščina kot tuji jeziki, navedite, kje oz. za kaj se uporablja tuj jezik/uporabljajo tuji jeziki. *

Tuj jezik se uporablja za (odkljukajte vse relevantne točke):

- predavanja
- znanstveno literaturo (pisanje/branje)
- učbenike oz. drugo učno gradivo (pisanje/branje)
- ustno administrativno komunikacijo (npr. pogovori na sestankih)
- pisno administrativno komunikacijo (interna obvestila o dogodkih)
- pravilnike za zaposlene/sodelavce (npr. Pravila o delovnih mestih)

obrazce za zaposlene (npr. potni nalog)

4. Kako pogosto pri svojem delu uporabljate tuj jezik? *

(npr. komunikacija s sodelavci, branje oz. pisanje znanstvene literature itd.)

- neprestano
- vsak dan
- večkrat na teden
- občasno
- nikoli

5. Zakaj na vaši ustanovi uporabljate angleščino oz. kak drug tuj jezik? *

Odkljukajte vse relevantne točke.

- ker zaposlujemo tujce, ki ne znajo slovensko
- ker bi radi zaposlene pripravili za uspešno nadaljevanje poklicne kariere
- ker mednarodni jezik znanosti ni slovenščina
- ker se inštitut nahaja na dvojezičnem območju
- drugo

6. Ali je znanje slovenščine pogoj za zaposlitev na vaši ustanovi? *

- ne
- ja, takoj ob nastopu službe
- ja, ampak šele v vnaprej določenem časovnem okvirju (npr. 3 leta po nastopu službe)
- ne vem

7. Ali je znanje angleščine ali kakšnega drugega tujega jezika pogoj za zaposlitev na vaši ustanovi? *

- ne
- ja, takoj ob nastopu službe
- ja, ampak šele v vnaprej določenem časovnem okvirju (npr. 3 leta po nastopu službe)
- ja, vendar v razpis tega ne pišemo
- ne vem

8. Koliko poljudnoznanstvenih ali strokovnih (ne znanstvenih) monografij v slovenščini -- izvirnih ali prevedenih -- so izdali vaši sodelavci? *

Izberite možnost, ki najbolj ustreza. Če niste prepričani, podajte osebno oceno.

- nobene
- približno 1 monografijo na 10 sodelavcev
- približno 1 monografijo na 5 sodelavcev
- skoraj vsak sodelavec je že izdal kako strokovno ali poljudnoznanstveno monografijo v slovenščini
- vsak sodelavec je izdal že več strokovnih ali poljudnoznanstvenih monografij v slovenščini

9. Ali se oziroma kako se na vaši ustanovi stimulira/podpira pisanje poljudnoznanstvenih monografij v slovenščini? *

Odkljukajte vse relevantne točke.

- pisanje poljudnoznanstvenih monografij v slovenščini se ne podpira posebej
- pisanje poljudnoznanstvenih monografij v slovenščini se podpira samo moralno
- izdaja poljudnoznanstvene monografije v slovenščini prinese avtorju točke, potrebne za habilitacijo
- avtorji poljudnoznanstvenih monografij v slovenščini so raziskovalno razbremenjeni
- za pisanje poljudnoznanstvenih monografij sodelavcem omogočimo sobotno leto / izredni dopust
- avtorji poljudnoznanstvenih monografij so nagrajeni drugače
- ne vem

10. Koliko znanstvene literature, ki ste jo prebrali v zadnjem letu, je bilo po vaši oceni v slovenščini in koliko v tujem jeziku? *

Gre za znanstveno literaturo, brez strokovne, poljudnoznanstvene ipd.

- tujejezične literature je bilo zanemarljivo malo
- slovenske je bilo več kot tujejezične
- približno pol - pol
- tujejezične je bilo več kot slovenske
- slovenske literature je bilo zanemarljivo malo

11. Koliko tujejezične znanstvene literature, ki ste jo prebrali v zadnjem letu, je bilo po vaši oceni v angleščini? *

Gre za znanstveno literaturo, brez strokovne, poljudnoznanstvene ipd.

- nič (zanemarljivo majhen delež je bil v angleščini)
- angleščine je bilo manj kot drugega tujega jezika
- v angleščini je bila polovica
- angleščine je bilo več kot drugega tujega jezika
- vse je bilo v angleščini (zanemarljivo majhen delež je bil v drugem tujem jeziku)

12. Uporabo jezikov v raziskovalnih organizacijah ureja tudi zakonodaja (Zakon o javni rabi slovenščine, Zakon o upravnem postopku itd.). *

Prosimo, da se opredelite do spodnjih trditev.

	popolnoma se strinjam	se strinjam	niti niti	se ne strinjam	nikakor se ne strinjam
ta določila so omejujoča pri izvajanju raziskovalne dejavnosti	☐	☐	☐	☐	☐
ta določila naši ustanovi lajšajo izvajanje raziskovalne dejavnosti	☐	☐	☐	☐	☐
ta določila so pomembna za ohranitev slovenščine	☐	☐	☐	☐	☐
ta določila so pomembna za večjo konkurenčnost naših inštitutov, privabljanje tujih raziskovalcev itd.	☐	☐	☐	☐	☐
teh določil ne poznam dobro	☐	☐	☐	☐	☐

13. Ali obstaja v vašem laboratoriju / oddelku inštituta kakšna nezapisana ustaljena praksa

postopanja v primeru tujih raziskovalcev, ki so pri vas na kratkoročen raziskovalnem obisku?

*

- ko so v laboratoriju / raziskovalni skupini prisotni raziskovalci, ki ne znajo slovensko, poteka vsa komunikacija v laboratoriju v tujem jeziku
- ko so v laboratoriju / raziskovalni skupini prisotni raziskovalci, ki ne znajo slovensko, po skupnih sestankih v slovenščini nekdo poda povzetek v tujem jeziku
- z raziskovalci, ki ne znajo slovensko, imamo individualna raziskovalna srečanja
- raziskovalcem, ki ne znajo slovensko, se ne prilagajamo, da se bodo čimprej naučili slovensko
- obstaja ustaljena praksa, ki je ni med zgornjimi možnostmi
- ni ustaljene prakse

Če imate na trenutne jezikovne ureditve v raziskovalni dejavnosti v Sloveniji ali na prakso na vaši ustanovi kakšen komentar, ga prosimo navedite.

Pošlji

Uporablja tehnologijo [Google Dokumentov](#)

[Prijavite zlorabo](#) - [Pogoji storitve](#) - [Dodatni pogoji](#)